

EN FORTOLKNING AF FORUM DELICTI- REGLLEN I VAREMÆRKEKRÆNKELSESSAGER

Set i lyset af sag C-194/16 (Ilsjan)

Mikkel Mørch Vennevold
20137357

ERHVERVSJURA – AALBORG UNIVERSITET

JURIDISK KANDIDATSPECIALE 2018

Vejleder: Torsten Bjørn Larsen

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion	3
1.1 Indledning.....	3
1.2 Problemformulering.....	4
1.3 Afgrænsning.....	4
1.4 Retskilder.....	5
1.5 Metode.....	6
1.6 Struktur	6
2. Regelgrundlaget.....	7
2.1 Regelgrundlaget for et registreret nationalt varemærke.....	7
2.1.1 Sagsøgte har bopæl i EU.....	7
2.1.2 Sagsøgte har bopæl i EFTA	8
2.1.3 Sagsøgte har bopæl uden for EU/EFTA.....	9
2.2 Regelgrundlaget for et EU-varemærke.....	9
3. Værnetingsregler	11
3.1 De grundlæggende principper inden for den internationale privatret.....	11
3.1.1 Princippet om forudsigelighed	12
3.1.2 Princippet om nærhed	12
3.1.3 Princippet om undgåelse af forum shopping	13
3.1.4 Princippet om undgåelse af »forurening«.....	13
3.2 Hovedreglen – sagsøgtes hjemting (forum domicilii).....	14
3.2.1 Sagsøgtes hjemting i en sag om et nationalt varemærke.....	14
3.2.2 Sagsøgtes hjemting i en sag om et EU-varemærke	16
3.3 Den specielle regel – skadestedets værneting (forum delicti).....	17
3.3.1 Skadestedets værneting i en sag om et nationalt varemærke	17
3.3.2 Skadestedets værneting i en sag om et EU-varemærke.....	22
3.4 Opsummering af retsstillingen vedrørende forum delicti-reglen.....	23
4. Forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager	25

4.1	Et nationalt varemærke – sag C-523/10 (Wintersteiger).....	25
4.1.1	Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål.....	26
4.1.2	Generaladvokatens forslag til afgørelse.....	27
4.1.3	EU-domstolens endelige afgørelse.....	29
4.1.4	Afgørelsens betydning.....	31
4.2	Et EU-varemærke – sag C-360/12 (Coty Germany).....	34
4.2.1	Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål.....	34
4.2.2	Generaladvokatens forslag til afgørelse.....	36
4.2.3	EU-domstolens endelige afgørelse.....	37
4.2.4	Afgørelsens betydning.....	38
4.3	Opsummering af retsstillingen vedrørende forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager.....	39
5.	Domsanalyse af sag C-194/16 (Ilsjan).....	40
5.1	Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål.....	40
5.2	Generaladvokatens forslag til afgørelse.....	42
5.3	EU-domstolens endelige afgørelse.....	45
5.4	Afgørelsens betydning i sager om krænkelse af personlige rettigheder.....	47
5.5	Afgørelsens betydning i sager om krænkelse af varemærker.....	49
5.5.1	Afskaffelse af mosaikprincip-reglen.....	49
5.5.2	Bibeholdelse af virkningsstedet (den krænkedes »centrum for interesser«).....	52
5.5.3	Bibeholdelse af skadestedet (ophavsmandens etablering).....	53
6.	Konklusion.....	55
7.	Abstract.....	57
8.	Litteraturliste.....	58
8.1	Litteratur.....	58
8.2	Lovgivning.....	58
8.3	Afgørelser.....	59
8.4	Forslag til afgørelser fra generaladvokaten.....	60

1. Introduktion

1.1 Indledning

Inden for immaterialrettens område findes den type rettighed, der kaldes for et varemærke. Helt grundlæggende er det karakteristisk for et varemærke, at det beskytter erhvervsdrivendes forretningskendetegn ved at give indehaveren af et varemærke en eneret til at udnytte varemærket kommercielt.¹ Det hænder dog alligevel ofte, at en udenforstående tredjepart (bevidst eller ubevidst) gør erhvervsmæssigt brug af et allerede eksisterende varemærke eller et mærke, der er forveksleligt hermed, hvorved der opstår risiko for økonomisk tab for den egentlige indehaver af varemærket – fx pga. tredjepartens erobring af markedsandele og et deraf følgende fald i omsætningen af det for det oprindelige varemærke underliggende produkt. Det korte af det lange er, at en varemærkeindehaver naturligvis har en interesse i at forhindre, at tredjepart krænker dennes rettighed. Og i tilfælde, hvor de to parter ikke kan løse en sådan tvist udenretsligt, må domstolene involveres til at træffe afgørelse om et evt. erstatningskrav i sagen.

Når der opstår en tvist med tilknytning til flere lande, vil en potentiel sagsøger typisk spørge sig selv om, hvorhenne samt efter hvilke regler en sag kan anlægges. I fagsprog bliver førstnævnte ofte omtalt som spørgsmålet om, hvorvidt en domstol udgør rette værneting for en sag, eller om en domstol har international kompetence/jurisdiktion til at træffe afgørelse i en sag, imens sidstnævnte er et spørgsmål om henholdsvis lov- og regelvalg. Idet disse spørgsmål således ikke berører sagens substans, men i stedet berører spørgsmål af mere processuel eller formel karakter, hører de til den særlige juridiske disciplin, der går under betegnelsen »international privat- og procesret«.²

Den processuelle hovedregel er, at sag skal anlægges ved sagsøgtes hjemting.³ Der findes dog også en række af såkaldte supplerende værnetingsregler, der efter omstændighederne kan give sagsøger mulighed for at anlægge sag andre steder end ved stedet for sagsøgtes hjemting. En af disse regler er reglen om skadestedets værneting – den såkaldte »forum delicti«-regel.⁴

Formålet med den nærværende fremstilling er at beskrive den gældende retstilstand på det særlige område inden for den internationale privat- og procesret, der vedrører forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager. Hovedårsagen til netop dette emnevalg er, at EU-domstolen i oktober

¹ Schovsbo, Rosenmeier & Salung Petersen (2015), side 533 og 590.

² Lookofsky & Hertz (2015), side 9-10.

³ Se afsnit 3.2.

⁴ Se afsnit 3.3.

2017 har afsagt dom i sag C-194/16 (Ilsjan), hvorved den ændrede på retsstillingen for forum delicti-reglens anvendelse i sager om krænkelse af personlige rettigheder. Spørgsmålet er, om denne nye retsstilling i sager om krænkelse af personlige rettigheder på tilsvarende vis finder anvendelse i sager om krænkelse af varemærker.

Denne problemstilling forekommer at være helt ideel at gøre til genstand for en specialeafhandling, *dels* fordi spørgsmålet er aktuelt og – efter forfatterens overbevisning – endnu ikke er blevet behandlet i retslitteraturen, og *dels* fordi en undersøgelse heraf giver mulighed for at demonstrere juridisk forståelse på et højt fagligt niveau.

1.2 Problemformulering

For at opfylde formålet med den nærværende fremstilling – at beskrive den gældende retstilstand på området for forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelssager – er der blevet udarbejdet følgende treleddede problemformulering, der skal fungere som den røde tråd igennem hele fremstillingen:

(1) Efter hvilke regler og principper afgøres det, hvorvidt en domstol inden for EU har international kompetence i medfør af forum delicti-reglen til at træffe afgørelse i sager om krænkelse af hhv. et registreret nationalt varemærke samt et EU-varemærke, (2) i hvilket omfang har en sådan domstol kompetence, og (3) hvorledes kan retsstillingen fra EU-domstolens sag C-194/16 (Ilsjan) vedrørende krænkelse af personlige rettigheder overføres til også at gælde for henholdsvis et registreret nationalt varemærke samt et EU-varemærke?

1.3 Afgrænsning

I forsøget på at holde den nærværende fremstilling inden for rammerne af, hvad en specialeafhandling med rimelighed kan rumme, er der blevet foretaget en række afgrænsninger ud fra forskellige parametre.

For det første bør det kommenteres, at de af fremstillingen omfattede varemærkerettigheder begrænser sig til henholdsvis et registreret nationalt varemærke (fra en EU-medlemsstat) samt et EU-varemærke.⁵ Der vil med andre ord hverken være fokus på uregistrerede/ibrugtagne nationale

⁵ Med »EU-varemærke« henvises der i det følgende til den type varemærke, der har hjemmel i Varemærkeforordningen (forordning 2017/1001), og som giver varemærkebeskyttelse i samtlige EU-medlemsstater, jf. fx Schovsbo, Rosenmeier & Salung Petersen (2015), side 535.

varemærker eller internationale varemærker.⁶ Den primære årsag til netop denne udvælgelse skyldes, at der for hver af disse to varemærkerrettighedstyper allerede foreligger relevant retspraksis fra EU-domstolen⁷ og dermed vigtige kilder til fortolkning.

For det andet bemærkes det, at fremstillingen kun behandler egentlige krænkelssøgsmål.⁸ Det vil sige, at sager vedrørende andre søgsmålstyper som fx negative anerkendelsessøgsmål⁹ og ugyldighedssøgsmål ikke vil blive inddraget. Begrundelsen for kun at behandle denne ene søgsmålstype skyldes især hensynet til at opnå et specifikt indblik inden for en snæver sagskategori frem for at opnå et generelt overblik inden for en bred sagskategori.

Endelig er fremstillingen for det tredje afgrænset til kun at omfatte forum delicti-reglen (samt ganske kort om sagsøgtes hjemting). Øvrige værnetingsregler om fx egentlige værnetingsaftaler, flere sagsøgte eller sagsøgers mulighed for at anlægge sag ved sagsøgtes etablering vil altså ikke blive behandlet. Begrundelsen herfor er i det væsentlige den samme som for den ovenfor omtalte afgrænsning af søgsmålstyper.

1.4 Retskilder

Blandt de vigtigste retskilder til at besvare fremstillingens problemformulering kan fremhæves:

- lovgivning, hvor især Domsforordningen¹⁰ samt Varemærkeforordningen¹¹ spiller en væsentlig rolle,
- retspraksis, hvor EU-domstolens afgørelser er helt uundværlige, og

⁶ Med »internationalt varemærke« menes der den type varemærke, der opnås via det såkaldte Madrid-Arrangement, og som ved designering kan give varemærkebeskyttelse i lande både inden og uden for EU, jf. fx Schovsbo, Rosenmeier & Salung Petersen (2015), side 539.

⁷ Se afsnit 4.1 og afsnit 4.2.

⁸ Med »krænkelssøgsmål« henvises der til sager, der anlægges af den potentielle rettighedshaver med påstand om krænkelse, mens den påståede krænker gør ikke-krænkelse gældende som modkrav, jf. fx Torsten Bjørn Larsen i Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015), side 173.

⁹ Med »negativt anerkendelsessøgsmål« henvises der til sager, der anlægges af den påståede krænker med påstand om ikke-krænkelse, mens den potentielle rettighedshaver gør krænkelse gældende som modkrav, jf. fx Torsten Bjørn Larsen i Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015), side 173.

¹⁰ Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) Nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (omarbejdning).

¹¹ Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker (kodifikation) (EØS-relevant tekst).

- retslitteratur, hvor især pointer og systematik i Larsen (2017)¹² har udgjort en værdifuld kilde til inspiration.

1.5 Metode

Idet formålet med den nærværende fremstilling er at beskrive den gældende retstilstand på området for forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelssager, anvendes den retsdogmatiske metode igennem hele fremstillingen.

1.6 Struktur

Fremstillingen er bygget op på den måde, at der indledningsvist gives et kort indblik i de relevante retskilder (kapitel 2), hvorefter der skabes et overblik over de relevante værnetingsregler (kapitel 3). Herefter går der mere i dybden med de to førende EU-afgørelser på området for forum delicti-reglens anvendelse i sager om krænkelse af henholdsvis et registreret nationalt varemærke (Wintersteiger) og et EU-varemærke (Coty Germany), hvor især spørgsmålet om rette stedlige værneting samt omfanget af retternes kompetence vil blive analyseret (kapitel 4). Endelig vil der blive redegjort for EU-domstolens nylige afgørelse i sag C-194/16 (Ilsjan), hvorefter det vil blive analyseret, hvorvidt den heraf udledte retstilstand på tilsvarende vis finder anvendelse i sager om krænkelse af et registreret nationalt varemærke og et EU-varemærke (kapitel 5). Til sidst vil en besvarelse af problemformuleringen blive opsummeret i den endelige konklusion for fremstillingen (kapitel 6).

¹² Torsten Bjørn Larsen: *Intellectual Property Jurisdiction Strategies – Where to Litigate Unitary Rights vs National Rights in the EU*, Elgar Intellectual Property Law and Practice, 2017.

2. Regelgrundlaget

Formålet med dette kapitel er at give læseren et overordnet indblik i hvilke regelsæt, der finder anvendelse, når værneting i varemærkekrænkelssager skal bestemmes. Som det vil fremgå af de følgende kapitler, kan der være væsentlige forskelle på (ellers tilsyneladende) ens værnetingsregler alt afhængigt af hvilket regelsæt, der finder anvendelse.¹³ Af denne grund er det vigtigt indledningsvist at få klarlagt de relevante regelgrundlag.

Valget af regelgrundlag afhænger først og fremmest af varemærkets karakter – dvs. hvorvidt der er tale om et registreret nationalt varemærke (afsnit 2.1) eller et EU-varemærke (afsnit 2.2).

2.1 Regelgrundlaget for et registreret nationalt varemærke

Afgørende for, hvilket regelsæt der finder anvendelse ved anlæggelse af en sag om et registreret nationalt varemærke, er placeringen af sagsøgtes bopæl. Der sondres således i det følgende imellem de tilfælde, hvor sagsøgte har bopæl i EU (afsnit 2.1.1), i EFTA (afsnit 2.1.2) eller uden for EU/EFTA (afsnit 2.1.3).

2.1.1 Sagsøgte har bopæl i EU

Hvis sagsøgte har bopæl i EU,¹⁴ er det værnetingsreglerne i Domsforordningens kapitel II om »Kompetence«, der finder anvendelse.¹⁵

I EU-sammenhæng indtager Danmark en særlig position pga. sine såkaldte forbehold til unionen. Som en konsekvens af, at Danmark har valgt at stå uden for det unionsretlige EU-samarbejde om civilret, er Danmark som udgangspunkt ikke underlagt reglerne i Domsforordningen. Danmark har

¹³ Der henvises i særdeleshed til forskellen mellem forum delicti-reglen i Domsforordningen og den tilsvarende regel i Varemærkeforordningen i forbindelse med varemærkekrænkelssager. Forskellen kan bl.a. ses i afsnit 4.3.

¹⁴ EU udgøres pr. 1. maj 2018 af følgende nationer: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Kroatien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig, i alt 28 nationer.

¹⁵ Jf. Torsten Bjørn Larsen i Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015), side 177.

imidlertid indgået en parallelaftale¹⁶ med EU, sådan at Domsforordningens bestemmelser alligevel finder anvendelse,¹⁷ herunder værnetingsreglerne i kapitel II.

Forud for Domsforordningen var det oprindeligt EF-domskonventionen¹⁸ af 1968, der fandt anvendelse, når værnetingssspørgsmål for en sagsøgt med bopæl i EU skulle søges løst. Idet denne lovgivning blev vedtaget i Bruxelles, går EF-domskonventionen også under navnet Bruxelleskonventionen, og Domsforordningen bliver ofte kaldt Bruxelles I-forordningen. Efterfølgende er der over flere omgange foretaget en række tekniske såvel som indholdsmæssige ændringer af EF-domskonventionens regler. Fx skete der en væsentlig ændring i 2002, hvor EF-domskonventionen erstattedes af »Domsforordningen af 2002«, ¹⁹ der i meget vidt omfang videreførte EF-domskonventionens regler om retternes kompetence. Domsforordningen er sidenhen blevet ændret en enkelt gang i 2012 til sin nuværende form. EU-domstolens afgørelser vedrørende fortolkningen af såvel EF-domskonventionens bestemmelser som Domsforordningens bestemmelser tjener i dag som hovedkilden til fortolkningen af Domsforordningens bestemmelser.²⁰

2.1.2 Sagsøgte har bopæl i EFTA

Såfremt sagsøgte har en bopæl i EFTA,²¹ finder værnetingsreglerne i Luganokonventionen²² anvendelse.²³ I sit indhold er bestemmelserne i Luganokonventionen i det væsentlige sammenfaldende med de tilsvarende bestemmelser i Domsforordningen og bør fortolkes analogt.²⁴

I de følgende kapitler vil fokus udelukkende være på den situation, hvor sagsøgte i en sag om krænkelse af et registreret nationalt varemærke har bopæl inden for EU, idet det hermed er »hovedloven« i Domsforordningen, der finder anvendelse. Denne tilgang er valgt *de/s* ud fra ønsket om at gøre fremstillingen mere overskuelig og simpel, *de/s* fordi der foreligger en righoldig retspraksis med direkte forbindelse til Domsforordningens bestemmelser.

¹⁶ Rådets afgørelse af 27. april 2006 om indgåelse af aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Kongeriget Danmark om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (2006/325/EF).

¹⁷ Jf. Hertz (2015), side 19-20.

¹⁸ konvention af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager.

¹⁹ Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område.

²⁰ Jf. Hertz (2015), side 13-16.

²¹ EFTA udgøres pr. 1. maj 2018 af følgende nationer: Island, Lichtenstein, Norge og Schweiz.

²² Konvention af 30. oktober 2007 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område.

²³ Jf. Torsten Bjørn Larsen i Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015), side 179.

²⁴ Jf. Larsen (2017), side 29.

2.1.3 Sagsøgte har bopæl uden for EU/EFTA

Viser det sig, at sagsøgte har bopæl uden for EU/EFTA, er det medlemsstaternes egne værnetingsregler, der finder anvendelse, jf. Domsforordningens art. 6.

For Danmarks vedkommende betyder dette, at værnetingsreglerne for processuelle udlændinge i retsplejeloven²⁵ finder anvendelse, jf. denne lovs § 246.

Det bemærkes i øvrigt, at der af årsager som fremgår under afsnit 2.1.2 i de følgende kapitler udelukkende vil være fokus på den situation, hvor sagsøgte i en sag om krænkelse af et registreret nationalt varemærke har bopæl inden for EU, hvorved medlemsstaternes egne værnetingsregler ikke vil komme til at spille nogen rolle for nærværende fremstilling.

2.2 Regelgrundlaget for et EU-varemærke

Hvis en sag om et EU-varemærke skal anlægges, er det værnetingsreglerne i Varemærkeforordningens²⁶ kapitel X om »Kompetence og Retspleje i Søgsmål Vedrørende EU-varemærker«, der som udgangspunkt finder anvendelse på situationen.²⁷ I forordningens art. 122(1) er der imidlertid en væsentlig henvisning til Domsforordningens bestemmelser:

Art. 122(1): "Medmindre andet er fastsat i denne forordning, finder EU-reglerne om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område anvendelse på sager vedrørende EU-varemærker [...]"

Bestemmelsen betyder, at Domsforordningens værnetingsregler ligeledes finder anvendelse for EU-varemærker, medmindre bestemmelserne heri er særskilt undtaget i Varemærkeforordningens art. 122(2)(a). Sagt med andre ord virker Domsforordningens bestemmelser som »fall back« for Varemærkeforordningen, når denne er tavs. I den omvendte situation – dvs. i tilfælde, hvor Domsforordningens bestemmelser er særskilt undtaget – er det naturligvis bestemmelserne i Varemærkeforordningen, der finder anvendelse henset til dennes status som *lex specialis* i forhold til Domsforordningens regler.²⁸ Set i lyset af denne afhandling betyder ovennævnte fx, at Domsforordningens art. 62 og art. 63 vedrørende klarlæggelsen af bopælsbegrebet virker som »fall

²⁵ Bekendtgørelse af lov om rettens pleje, LBK nr. 1101 af 22/09/2017.

²⁶ Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker (kodifikation) (EØS-relevant tekst).

²⁷ Jf. Torsten Bjørn Larsen i Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015), side 180.

²⁸ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 36 og sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 27.

back«-bestemmelser til brug for Varemærkeforordningens art. 125(1) og (2) om retternes internationale kompetence – naturligvis forudsat at sagsøgte har bopæl i EU.²⁹

Selve arbejdet med at skabe et fælles EU-varemærkesystem begyndte principielt helt tilbage i 1959, men pga. diverse udfordringer med fx at finde den rette hjemmel til at etablere et fælles EU-varemærkesystem samt udfordringer af mere politisk karakter blev den første »Varemærkeforordningen af 1994«³⁰ først vedtaget i 1993. Siden er Varemærkeforordningen blevet ændret et antal gange – senest til den nuværende kodificerede form i 2017 – men de for denne fremstilling væsentligste materielle regler er i det store hele forblevet uændret i hele perioden.³¹

²⁹ Jf. Larsen (2017), side 33 og 97-98.

³⁰ Rådets forordning (EF) 40/94 af 20. december 1993 om EF-varemærker.

³¹ Jf. Bøggild & Staunstrup (2015), side 19-20.

3. Værnetingsregler

I kapitel 2 er der kort blevet redegjort for de regelsæt, efter hvilke retternes internationale kompetence kan fastlægges for henholdsvis et registreret nationalt varemærke og et EU-varemærke. I kapitlet er de relevante regelsæt blevet indsnævret til Domsforordningen for nationale varemærker og Varemærkeforordningen for EU-varemærker.

Formålet med nærværende kapitel er at gå et par spadestik dybere og beskrive de for denne afhandling relevante værnetingsregler i henholdsvis Domsforordningen og Varemærkeforordningen. Inden disse kan fastslås, er det imidlertid nødvendigt først at opridsse nogle af de hyppigst forekommende principper og hensyn, der lægger til grund for de EU-retlige værnetingsregler, idet disse er helt afgørende at forstå for teoretikere såvel som praktikere, når indholdet og omfanget af værnetingsreglerne skal bestemmes. Af de efterfølgende afsnit og kapitler vil det tydeligt fremgå, hvor uundværlige kilder til fortolkning af værnetingsreglerne principperne er, og dermed også hvor bydende nødvendige de er for at kunne udlede den gældende retstilstand på området.

Af de ovenstående grunde er kapitlet derfor opbygget således, at der indledningsvist vil blive redegjort for de generelle principper og hensyn inden for den internationale privatret (afsnit 3.1), hvorefter den processuelle hovedregel om sagsøgtes hjemting (afsnit 3.2) og naturligvis den specielle værnetingsregel om skadestedets værneting (afsnit 3.3) vil blive behandlet. Endelig vil retsstillingen om skadestedets værneting blive opsummeret (afsnit 3.4).

3.1 De grundlæggende principper inden for den internationale privatret

Selve betegnelsen »international privatret« kan helt grundlæggende siges at vedrøre de privat- og procesretlige spørgsmål, der kan være forbundet med privatretlige tvister og retsforhold med tilknytning til udlandet.³² Det grænseoverskridende element kan fx (og vil typisk) bestå i, at sagsøgeren er hjemmehørende i én medlemsstat imens sagsøgte er hjemmehørende i en anden medlemsstat. I den forbindelse opstår især to spørgsmål: 1) efter hvilken medlemsstats domstole skal sagen behandles, og 2) på grundlag af hvilke (medlemsstaters) regelsæt skal sagen afgøres. Førstnævnte kan også udtrykkes som spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder en medlemsstats domstole har international kompetence til at behandle en grænseoverskridende sag eller spørgsmålet om, hvorvidt en medlemsstats domstole udgør rette værneting for sagen.³³ De

³² Jf. Lookofsky & Hertz (2015), side 9.

³³ Jf. Lookofsky & Hertz (2015), side 9-13.

såkaldte grundlæggende principper inden for den internationale privatret er især væsentlige at have in mente ved besvarelsen af sidstnævnte spørgsmål om lovvalg.

De grundlæggende principper, der vil blive fremhævet i det følgende, er princippet om forudsigelighed (afsnit 3.1.1), princippet om nærhed (afsnit 3.1.2), princippet om undgåelse af forum shopping (afsnit 3.1.3) samt princippet om undgåelse af »forurening« (afsnit 3.1.4).³⁴

3.1.1 Princippet om forudsigelighed

Det internationalprivatretlige princip om forudsigelighed kan siges at være opstået af hensynet til parternes berettigede forventninger.³⁵ Således er målet med princippet at varetage både sagsøgers og sagsøgte's interesser, idet forudsigelighed »på én gang gør det let for sagsøgeren at finde den ret, for hvilken sagen kan indbringes, og gør det muligt for sagsøgte på rimelig vis at forudse, for hvilken ret han kan sagsøges«. ³⁶

Princippet's vigtighed understreges af, at det i præambelen til Domsforordningen står nedfældet, at »Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed«, jf. dennes 15. betragtning. Foruden at finde anvendelse i sager omfattet af Domsforordningens værnetingsregler finder princippet om forudsigelighed højst sandsynligt³⁷ også anvendelse i sager, der ikke er omfattet heraf (fx i sager om EU-varemærker omfattet af Varemærkeforordningen), idet princippet indirekte følger af almene betragtninger og sund fornuft.³⁸

3.1.2 Princippet om nærhed

Princippet om nærhed (på engelsk »proximity«) anses for at være et af de vigtigste retspolitiske hensyn i den internationale privatret.³⁹ Princippet kommer til udtryk på forskellige måder for henholdsvis hovedreglen om sagsøgte's hjemting og den specielle regel om skadestedets værneting. Med hensyn til reglen om sagsøgte's hjemting er det selve domicilet (sagsøgte's bopæl), der opfylder betingelsen om nærhed.⁴⁰ Med hensyn til skadestedets værneting er princippet om nærhed indirekte nedfældet i Domsforordningens 16. betragtning, hvoraf fremgår, at princippet *enten* kommer til udtryk ved »en sags nære tilknytning til en bestemt ret *eller* på hensynet til god retspleje«. Hvad der

³⁴ Udvælgelsen samt beskrivelsen af principperne er i det væsentlige inspireret af systematikken i Larsen (2017), side 83-88.

³⁵ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 29.

³⁶ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 50.

³⁷ Jf. Larsen (2017), side 84.

³⁸ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 34-35.

³⁹ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 28.

⁴⁰ Jf. Larsen (2017), side 85.

menes med en sags nære tilknytning til en bestemt ret, er blevet uddybet af EU-domstolen, hvorved retternes internationale kompetence i medfør af Domsforordningens art. 7(2) kan begrundes »af retsplejehensyn og af hensyn til tilrettelæggelsen af retssagen [...]. Retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, er normalt også bedst egnet til at træffe afgørelse, bl.a. på grund af nærheden i forhold til tvisten og på grund af, at bevisoptagelsen herved lettes«. ⁴¹ Dvs. at de særlige tilknytningsmomenter, der kan begrunde en sags nære tilknytning til en bestemt ret og dermed også denne rets internationale kompetence, kan opsummeres som henholdsvis retsplejehensyn, hensynet til tilrettelæggelsen af sagen, nærhed i forhold til tvisten og lettelse af bevisoptagelsen.

Præcis ligesom for princippet om forudsigelighed må det antages, ⁴² at også princippet om nærhed gælder uden for Domsforordningens anvendelsesområde, idet princippet indirekte følger af almene betragtninger og sund fornuft. ⁴³

3.1.3 Princippet om undgåelse af forum shopping

Begrebet »forum shopping« dækker som minimum over to betydninger. For det første kan princippet anvendes på den situation, hvor sagsøger har mulighed for at anlægge sag i henhold til flere forskellige værnetingsregler. For det andet dækker princippet også over den situation, hvor sagsøger har mulighed for at anlægge sag ved flere forskellige landes domstole, men i henhold til den samme værnetingsregel. Den førstnævnte situation synes at være alment accepteret i modsætning til den anden situation, der bør undgås for at »modvirke skabelsen af flere værneting, idet dette øger risikoen for indbyrdes uforenelige afgørelser«, ⁴⁴ hvilket i sidste ende kan modvirke princippet om forudsigelighed. ⁴⁵

Princippet om undgåelse af forum shopping finder højst sandsynligt også anvendelse uden for Domsforordningens anvendelsesområde, idet det må antages at være udtryk for et generelt princip. ⁴⁶

3.1.4 Princippet om undgåelse af »forurening«

Når der i nærværende fremstilling henvises til »forurening«, menes der princippet om, at Domsforordningen skal fortolkes på en sådan måde, der gør det muligt for »den nationale ret, som har fået en sag forelagt, uden vanskeligheder [at kunne] tage stilling til, om den er kompetent ifølge

⁴¹ Sag C-189/08 (Zuid-Chemie), præmis 24.

⁴² Jf. Larsen (2017), side 87.

⁴³ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 34-35.

⁴⁴ Sag C-220/88 (Dumez), præmis 18.

⁴⁵ Jf. Larsen (2017), side 87.

⁴⁶ Jf. Larsen (2017), side 87.

[Domsforordningens] regler uden at skulle undersøge sagen i realiteten«,⁴⁷ idet de processuelle og materielle prøvelser af sagen ellers ville blive »forurenede«, hvilket vil modvirke princippet om forudsigelighed.⁴⁸

Ligesom for princippet om undgåelse af forum shopping finder princippet om undgåelse af »forurening« højst sandsynligt også anvendelse uden for Domsforordningens område, idet det har karakter af et generelt princip.⁴⁹

3.2 Hovedreglen – sagsøgtes hjemting (forum domicilii)

Når der skal anlægges en retssag, er hovedreglen, at sagsøgte skal sagsøges ved dennes hjemting.⁵⁰ Dette er en universelt anerkendt grundsætning, der i internationale kredse går under betegnelsen »actor sequitur forum rei«, eller på dansk det mere mundrette »sagsøger skal gå til sagsøgtes ret«.⁵¹ Endnu en officiel betegnelse herfor er »forum domicilii«.⁵² Den primære begrundelse for, at netop dette værneting bliver betragtet som hovedreglen, er, at et søgsmål er et processuelt angreb, hvorfor sagsøgte bør begunstiges.⁵³

De konkrete og for denne afhandling relevante bestemmelser vedrørende hovedreglen om sagsøgtes hjemting vil i det følgende blive nærmere beskrevet for henholdsvis et nationalt varemærke (afsnit 3.2.1) og et EU-varemærke (afsnit 3.2.2).

3.2.1 Sagsøgtes hjemting i en sag om et nationalt varemærke

For det tilfælde at sagsøgte i en sag om et nationalt varemærke har hjemting inden for EU, er det Domsforordningens art. 4(1), der hjemler hovedreglen om sagsøgtes hjemting. Art. 4(1) har følgende ordlyd:

Art. 4(1): "Med forbehold af denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat."

⁴⁷ Sag C-269/95 (Francesco Benincasa), præmis 27.

⁴⁸ Jf. Larsen (2017), side 88.

⁴⁹ Jf. Larsen (2017), side 88.

⁵⁰ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 150.

⁵¹ Jf. Lookofsky & Hertz (2015), side 30.

⁵² Jf. fx Larsen (2017), side 91 og Fellmeth & Horwitz (2009), side 111.

⁵³ Jf. Lindencrone & Werlauff (2017), side 193.

Ved siden af ovennævnte bestemmelse bør det tillige fremhæves, at grundsætningen om sagsøgtes hjemting tilmed er fastlagt i præamblen til Domsforordningen ved dennes 15. betragtning, idet denne fastslår, at: "*Kompetencereglerne bør [...] være baseret på sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium*". I den undladte part af ovenstående citat fremgår det desuden, at valget af sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium er begrundet i princippet om forudsigelighed.⁵⁴

Et særligt karakteristikum for Domsforordningens art. 4(1) er, at EU-domstolen har fastslået, at formålet med bestemmelsen er at beskytte sagsøgtes rettigheder⁵⁵ – underforstået er formålet således hverken at favorisere sagsøger eller at forsøge at afbalancere begge parter interesser. Bestemmelsen er ligeledes begrundet i hensynet til sagsøgers mulighed for altid at kunne anlægge sag om den globale skade.⁵⁶

Det fremgår af Domsforordningens art. 4(1), at sagsøgtes hjemting svarer til sagsøgtes bopæl. Hvad, der nærmere bestemt forstås ved »bopæl« i forordningens forstand, er fastlagt i art. 62 for fysiske personer og i art. 63 for juridiske personer.

For fysiske personers vedkommende definerer forordningen ikke, hvad der skal forstås ved en persons bopæl. I stedet fastslår art. 62 udtrykkeligt, at spørgsmålet skal afgøres efter de enkelte medlemsstaters nationale lovgivning. Bestemmelsen har således alene karakter af en lovvalgsregel.⁵⁷

For juridiske personers vedkommende forholder det sig imidlertid anderledes, idet Domsforordningens art. 63 direkte angiver, hvor en juridisk person skal anses for at have bopæl. Denne praksis er i øvrigt helt i overensstemmelse med forordningens 15. betragtning, der begrunder det selvstændige EU-retlige bopælsbegreb for juridiske personer med argumenter om de fælles reglers gennemsigthed samt undgåelse af kompetencekonflikter. Ifølge art. 63(1) kan bopælen for en juridisk person udgøres af enten det vedtægtsmæssige hjemsted, hovedkontoret eller hovedvirksomheden. Den juridiske person kan således principielt have flere forskellige bopæle i Domsforordningens forstand – og i tilfælde af at disse er beliggende i forskellige medlemsstater, står det sagsøger frit for at vælge i hvilken af disse medlemsstater, retssagen skal anlægges. Begrundelsen herfor er, at en juridisk person i høj grad har selvbestemmelse over, hvordan den vælger at tilrettelægge sin virksomhed; så hvis den vælger at placere sit vedtægtsmæssige hjemsted,

⁵⁴ For nærmere herom henvises der til afsnit 3.1.1.

⁵⁵ Sag C-220/84 (AS-Autoteile), præmis 15.

⁵⁶ Jf. Larsen (2017), side 93.

⁵⁷ Jf. Hertz (2015), side 481.

hovedkontoret og hovedvirksomheden i forskellige medlemsstater, må den også kunne tåle at blive betragtet som havende bopæl på hvert af disse steder.⁵⁸

For både fysiske såvel som juridiske personer gælder det, at kravet om bopæl i den medlemsstat, hvor sagen anlægges, skal være opfyldt på tidspunktet for sagens anlæg. Hvis sagsøgte efter dette tidspunkt opgiver sin pågældende bopæl, må det antages, at princippet om *perpetuatio fori* gælder, således at retten ikke herved mister sin kompetence.⁵⁹

Endelig bør det kommenteres, at det i common law-lande udbredte princip om »forum non conveniens«, hvorefter en domstol kan afvise at behandle en sag med henvisning til, at en anden jurisdiktion vil være mere oplagt til at behandle den pågældende sag, ikke gælder⁶⁰ i Domsforordningens regi.⁶¹

3.2.2 Sagsøgtes hjemting i en sag om et EU-varemærke

Af Varemærkeforordningens art. 124(a) fremgår det, at EU-medlemsstaternes nationale domstole har kompetence til at påkende sager om krænkelse af et EU-varemærke. Hovedreglen om sagsøgtes hjemting i en sag om krænkelse af et EU-varemærke skal findes i Varemærkeforordningens art. 125(1), der har følgende ordlyd (kantet parentes dog redigeret af forfatteren):

Art. 125(1): "Medmindre andet er fastsat i denne forordning eller i de bestemmelser i [Domsforordningen], der finder anvendelse i henhold til artikel 122, anlægges de sager, der er et resultat af de i artikel 124 omhandlede søgsmål og modkrav, ved retterne i den medlemsstat, hvor sagsøgte har bopæl [...]."

Præcis ligesom ved den tilsvarende regel for et nationalt varemærke ses det af ovennævnte bestemmelse, at sagsøgtes hjemting svarer til sagsøgtes bopæl. Idet begrebet »bopæl« imidlertid ikke er nærmere defineret i Varemærkeforordningen, skal begrebet forstås i lyset af Domsforordningens definitionsbestemmelser i art. 62 og art. 63 (se afsnit 3.2.1), jf. »fall back«-reglen i Varemærkeforordningens art. 122(1).

Omfanget af jurisdiktionen for de nationale domstole til at påkende krænkelsessager i henhold til hovedreglen om sagsøgtes hjemting er ubegrænset,⁶² jf. Varemærkeforordningens art. 126(1)(a).

⁵⁸ Jf. Hertz (2015), side 487.

⁵⁹ Jf. Hertz (2015), side 137 og jf. Arnt Nielsen (1997), side 153-154.

⁶⁰ Sag C-281/02 (Andrew Owusu), præmis 46.

⁶¹ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 109.

⁶² For en nærmere beskrivelse af forskellen mellem henholdsvis begrænset og ubegrænset jurisdiktion henvises der til gennemgangen heraf i afsnit 3.3.1.2.

3.3 Den specielle regel – skadestedets værneting (forum delicti)

Udover hovedreglen om sagsøgtes hjemting findes der en række af såkaldte supplerende værnetingsregler. Fælles for de fleste af disse er, at anvendelsen heraf er betinget af, at sagsøgte har bopæl i en anden medlemsstat end den, hvor retssagen anlægges.⁶³ En konsekvens heraf er, at de pågældende bestemmelser ikke kan skabe værneting i den medlemsstat, hvor sagsøgte har bopæl – heller ikke selv om sagsøgte tilmed har bopæl i en anden medlemsstat.⁶⁴ Disse værnetingsregler står således i skærende kontrast til hovedreglen om sagsøgtes hjemting, der netop er betinget af, at sagsøgte sagsøges i dennes bopælsstat.

Rationalet bag de supplerende værneting er, at sagsøger skal have mulighed for at kunne anlægge sag i en anden medlemsstat end sagsøgtes bopælsstat, når dette i processuel henseende findes hensigtsmæssigt. Som eksempler herpå kan nævnes, hvis sagsøger har bopæl i den anden medlemsstat, hvis sagens karakter frembyder en særlig nær tilknytning til den anden medlemsstat, eller hvis oplysninger om sagen bedst kan bringes til veje ved det supplerende værneting.⁶⁵

En af disse supplerende værnetingsregler er reglen om skadestedets værneting, der i sin simpleste form går ud på, at en sag kan anlægges på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået. Reglen har gennem tiderne præsteret at blive kendt under en række forskellige »populærtitler« – foruden skadestedets værneting nævnes i flæng forum delicti, forum loci delicti,⁶⁶ deliktsværnetinget, fornærmelsesværnetinget, lex loci delicti etc.⁶⁷

I det følgende vil reglen om skadestedets værneting blive nærmere uddybet for henholdsvis et nationalt varemærke (afsnit 3.3.1) og et EU-varemærke (afsnit 3.3.2).

3.3.1 Skadestedets værneting i en sag om et nationalt varemærke

Hvis en sagsøger i en sag om et nationalt varemærke ønsker at anlægge sag ved skadestedets værneting mod en sagsøgte, der er domicileret inden for EU, skal hjemlen hertil findes i Domsforordningens art. 7(2), der lyder som følger:

⁶³ Dette gælder som minimum de værnetingsregler, der er nævnt i Domsforordningens art. 7 såsom reglen om skadestedets værneting i stk. 2 (behandlet nedenfor), reglen om værneting i kontraktforhold i stk. 1 og reglen om sagsøgtes etablering i stk. 5. Kun den førstnævnte regel er genstand for en nærmere gennemgang i den nærværende fremstilling, jf. afgrænsningen i afsnit 1.3.

⁶⁴ Jf. Hertz (2015), side 144.

⁶⁵ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 150.

⁶⁶ Jf. Fellmeth & Horwitz (2009), side 111.

⁶⁷ Jf. Lindencrone & Werlauff (2017), side 210.

Art. 7(2): "En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå."

Den særlige værnetingsregel i art. 7(2) fungerer som et supplement til hovedreglen om sagsøgtes hjemting på den måde, at sagsøger frit kan vælge mellem at anlægge sag ved hovedværnetinget eller ved det specielle værneting.⁶⁸ Sagsøger er således ikke begrænset af princippet om »forum non-conveniens«. ⁶⁹ Som begrundelse for indførelsen af forum delicti-reglen – samt det øvrige katalog af særlige værnetingsregler – i Domsforordningens kapitel II er det i præambelen til forordningen noteret, at de særlige værnetingsregler er indført enten af hensyn til en sags nære tilknytning til en bestemt ret eller af hensyn til god retspleje, jf. dennes 16. betragtning.

I øvrigt bemærkes det, at ordlyden af Domsforordningens art. 7(2) er identisk med ordlyden af den tilsvarende regel i både art. 5(3) i Domsforordningen af 2002 såvel som i art. 5(3) i EF-domskonventionen. I den henseende gøres der opmærksom på, at den af EU-Domstolen anlagte fortolkning af art. 5(3) i Domsforordningen af 2002 også gælder for den tilsvarende regel i Domsforordningens art. 7(2).⁷⁰ Som en følge heraf vil der i det følgende ikke blive sondret mellem disse, men i stedet udelukkende blive henvist til Domsforordningens art. 7(2) – også i situationer fra før 2012, hvor den egentlige hjemmel reelt er art. 5(3) i enten Domsforordningen af 2002 eller EF-domskonventionen. Det samme gør sig gældende i henhold til de i præambelen nedfældede betragtninger, således at der kun vil blive henvist til betragtningerne i den nugældende version af Domsforordningen. Denne tilgang er valgt af hensyn til læseren i håbet om derved at lette læseoplevelsen af nærværende fremstilling, der i det store hele vedrører relativt kompliceret lovstof.

3.3.1.1 »erstatning uden for kontrakt«

En væsentlig forudsætning for anvendelse af den netop ovenfor citerede forum delicti-regel er, at der skal være tale om »erstatning uden for kontakt«. I sin fortolkning heraf har EU-domstolen fastslået, at begrebet »erstatning uden for kontrakt« skal betragtes som et selvstændigt EU-retligt begreb, der omfatter ethvert krav om, at en sagsøgt person pålægges et erstatningsansvar, som ikke er knyttet til et kontraktforhold i art. 7(1)'s forstand.⁷¹ Den negative afgrænsning over for »kontraktforhold« omfattet af art. 7(1) betyder, at art. 7(2) ikke er anvendelig i sager om

⁶⁸ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 150.

⁶⁹ Sag C-281/02 (Andrew Owusu), præmis 46, og ibid. referencen til fodnote .

⁷⁰ Analogt sag C-249/16 (Saale Kareda), præmis 27 og den deri nævnte retspraksis.

⁷¹ Sag C-189/87 (Athanasios Kalfelis), præmis 15-17.

kontraktforhold, der medfører forpligtelser, som en part frivilligt har påtaget sig⁷² over for en anden.⁷³

3.3.1.2 »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«

Termen »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« i Domsforordningens art. 7(2) kan grundlæggende og ud fra en ren logisk betragtning forstås på to måder. For det første kan stedet fastlægges som det sted, hvor den skadegørende handling blev foretaget (i det følgende betegnet som »skadestedet«). For det andet kan stedet fastlægges som det sted, hvor den direkte skade umiddelbart er indtrådt (i det følgende betegnet som »virkningsstedet«). I mange tilfælde vil skadestedet og virkningsstedet være sammenfaldende og ikke umiddelbart give anledning til fortolkningsmæssige vanskeligheder. Men, der opstår også situationer, hvor disse steder er lokaliseret forskelligt og – særligt i grænseoverskridende tilfælde – gøres til genstand for en nærmere undersøgelse.⁷⁴ Et simpelt eksempel kan med fordel inddrages til at illustrere, hvordan der kan være forskel på henholdsvis skadestedet og virkningsstedet:

En virksomhed i Frankrig forurener en nærliggende flod ved at udlede kemikalieaffald heri. En virksomhed i Holland, der henter vand fra den selvsamme flod til sine gartnerier, oplever som følge af vanding med det forurenede vand en skade på sine beplantninger og et deraf følgende økonomisk tab. Den hollandske virksomhed ønsker nu at anlægge en erstatningssag mod den franske virksomhed ved de hollandske domstole via forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2). Spørgsmålet er, om »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« er beliggende i Holland eller i Frankrig.

Selve *skadestedet* er i Frankrig, idet det er her, hvor den skadegørende handling (udledning af kemikalieaffald) er foretaget. *Virkningsstedet* er derimod i Holland, idet det er her, hvor den direkte skade (forurening af beplantninger) umiddelbart indtræffer.

Det ovenstående eksempel er ikke blot pure fantasi, men derimod stærkt inspireret af en virkelig afgørelse fra EU-domstolen i sag C-21/76 (Bier). Det kendetegnende for netop denne afgørelse er, at det er første gang, EU-domstolen reelt tager stilling til spørgsmålet om fastlæggelsen af »stedet« i Domsforordningens art. 7(2). I afgørelsen konkluderer domstolen, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« skal forstås som omfattende *både* det sted, hvor den skadegørende handling er foretaget (skadestedet), *og* det sted, hvor skaden er indtrådt (virkningsstedet), jf.

⁷² Sag C-334/00 (Tacconi), præmis 23, jf. sag C-51/97 (Réunion européenne), præmis 17, jf. sag C-26/91 (Jakob Handte), præmis 15.

⁷³ Jf. Hertz (2015), side 172.

⁷⁴ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 165.

dommens præmis 24. Ydermere fastslår dommen, at det står til sagsøgerens disposition at vælge, hvorvidt sagsøgte skal sagsøges ved retten på det sted, hvor skadestedet henholdsvis virkningsstedet er beliggende, jf. præmis 25. For at afslutte og besvare det i ovennævnte eksempel rejste spørgsmål, bevirker resultatet af Bier-dommen, at den hollandske virksomhed godt kan anlægge erstatningssagen ved de hollandske domstole, idet virkningsstedet (forurening af beplantninger) er beliggende i Holland. Sagen kan såmænd tilmed rejses i Frankrig, idet skadestedet (udledning af kemikalieaffald) er beliggende her – Domsforordningens art. 7(2) fungerer som hjemmel i begge situationer.

Isoleret set bevirker resultatet af Bier-dommen en klar favorisering af sagsøgers interesser, idet denne opnår en betydelig grad af valgfrihed til at bestemme, ved hvilken jurisdiktion en sag skal anlægges. For sagsøgte kan især anlæggelse af sag ved virkningsstedet forekomme overordentlig byrdefuldt. Det er ikke svært at forestille sig en situation, hvor den direkte skade indtræder i flere forskellige lande – fx hvis den i ovennævnte eksempel omtalte flod foruden Frankrig og Holland ligeledes løber igennem Belgien og Tyskland og også her forurener den hollandske virksomheds beplantninger. I så fald vil den hollandske virksomhed nu have mulighed for at anlægge sag ved virkningsstedet i yderligere to lande, jf. forum delicti-reglen. Det korte af det lange er, at med resultatet af Bier-dommen risikerer sagsøgte principielt at måtte tåle sagsøgers mulighed for forum shopping i hele EU.⁷⁵

For ikke *a priori* at give sagsøger en ubetinget fordel ved anlæggelse af sag efter forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) bør der indføres en begrænsning eller en form for modvægt, der i et vist omfang afbalancerer de to parter interesser.⁷⁶ I særdeleshed spørgsmålet om, hvorvidt retten på virkningsstedet har kompetence til at tilkende erstatning for den i samtlige medlemsstater opståede skade (»den globale skade« ved en »ubegrænset jurisdiktion«) eller blot har kompetence til at idømme erstatningsansvar for den i »virkningslandet« opståede skade (»den lokale skade« ved en »begrænset jurisdiktion«), har været et omdiskuteret emne.⁷⁷ Spørgsmålet blev for første gang besvaret i EU-domstolens sag C-68/93 (Fiona Shevill) i forbindelse med en tvist om ærekrænkelser. Her kom Domstolen frem til, at retterne i medlemsstaten for skadesstedet har kompetence til at pådømme erstatningssagen for den globale skade, jf. præmis 25, hvorimod retterne i de øvrige »virkningsstater« kun har kompetence til at tage stilling til den lokale skade, jf. præmis 30. Denne begrænsning af jurisdiktionen for virkningsstedet er også kendt under betegnelsen »mosaikprincip«-

⁷⁵ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 278.

⁷⁶ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 278.

⁷⁷ Jf. Arnt Nielsen (1997), side 166-167.

reglen.⁷⁸ Med den såkaldte mosaikprincip-regel er det i et vist omfang lykkedes EU-domstolen at begrænse sagsøgers mulighed for forum shopping, og i stedet for udelukkende at favorisere sagsøger, forsøger Domsforordningen med art. 7(2) at foretage en afvejning af både sagsøgers og sagsøgtes interesser.⁷⁹ En anden gavnlig effekt ved indførelsen af mosaikprincip-reglen er, at EU-domstolen ved at begrænse kompetencen for retterne på virkningsstedet herved undgår den situation, hvor sagsøgers mulighed for at anlægge sag ved virkningsstedet i sit indhold fuldstændig svarer til at anlægge sag efter hovedreglen om sagsøgtes hjemting. Denne situation er uønsket, bl.a. fordi anlæggelse af sag ved virkningsstedet ellers ville kunne begrænse anvendelsen af reglen om sagsøgtes hjemting og dermed undergrave dennes status som hovedregel.⁸⁰

I øvrigt er retsstillingen i forbindelse med Domsforordningens art. 7(2) blevet yderligere afbalanceret og præciseret i en række afgørelser fra EU-domstolen. Værd at fremhæve er, at kun den direkte skadelidte – og altså ikke en indirekte skadelidte person, der har konstateret et tab som følge af den direkte skadelidtes skade – kan anlægge sag ved retten for virkningsstedet efter forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2).⁸¹ Og i tilfælde, hvor det ikke er praktisk muligt at fastslå, hvor den skadegørende handling er foretaget (skadestedet), er sagsøgeren henvist til at anlægge sag på stedet, hvor den direkte skade umiddelbart indtræffer⁸² (virkningsstedet).⁸³

Endelig skal det kommenteres, at omdrejningspunktet i den ovenfor nævnte Fiona Shevill-sag var en ærekrænkende avisartikel. I afgørelsen bestemte EU-domstolen, at skadestedet svarer til udgiverens hjemsted, jf. præmis 24, og at virkningsstedet svarer til de steder, hvor skriftet er blevet udbredt, og hvor den fornærmede hævder at dennes omdømme har lidt skade, jf. præmis 29. Som nævnt i Fiona Shevill-dommen har retterne for skadestedet en ubegrænset jurisdiktion, imens retterne for virkningsstedet må nøjes med en begrænset jurisdiktion. Dette er altså retsstillingen, når der er tale om en krænkelse af personlige rettigheder gennem *trykte* medier (offline-krænkelse). Ved krænkelse af personlige rettigheder gennem et *internetsted* (online-krænkelse) har EU-domstolen imidlertid valgt at udvide sagsøgers mulighed for at anlægge sag om den globale skade. Foruden muligheden for at anlægge sag om den globale skade ved skadestedet, der svarer til ophavsmandens etablering, kan den krænkede part ligeledes vælge at anlægge sag om den globale skade i den medlemsstat, hvor denne har centeret for sine interesser, jf. de forenede sager C-509/09 (eDate) og C-161/10 (Martinez) [i det følgende henvist til som »C-509/09 (eDate & Martinez)«]. Dette fremgår af dommens

⁷⁸ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 278.

⁷⁹ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 280 og Larsen (2017), side 176.

⁸⁰ Jf. Larsen (2017), side 187.

⁸¹ Sag C-220/88 (Dumez), præmis 20 og 22.

⁸² Sag C-51/97 (Réunion européenne), præmis 35 og 37.

⁸³ Jf. Hertz (2015), side 174.

præmis 52. Med udtrykket »centrum for sine interesser« henvises der som udgangspunkt til den krænkedes sædvanlige opholdssted, men såfremt øvrige indicier, såsom udøvelsen af erhvervsmæssig aktivitet, kan godtgøre, at der foreligger en særlig nær tilknytning til en anden medlemsstat, kan den krænkede dog ligeledes anses for at have centeret for sine interesser i denne medlemsstat, jf. dommens præmis 49. I øvrigt har sagsøger i en sag om online-krænkelse af personlige rettigheder fortsat mulighed for i medfør af den i Fiona Shevill-afgørelsen udledte mosaikprincip-regel at anlægge sag vedrørende den lokale skade i de medlemsstater, hvor virkningsstedet (det område, hvor et offentliggjort indhold er eller har været tilgængeligt) er beliggende.⁸⁴

3.3.1.3 »eller vil kunne foregå«

Endelig bør det for en god ordens skyld kommenteres, at Domsforordningens art. 7(2) ikke alene omfatter en mulighed for sagsøger til at anlægge sag på det sted, hvor skadetilføjelsen *er* foregået, men tilmed hjemler en ret for sagsøger til at anlægge sag på det sted, hvor skadetilføjelsen »vil kunne foregå«. Denne udvidelse af sagsøgers rettigheder blev indført ved lanceringen af Domsforordningen af 2002 med det formål, at bestemmelsen ligeledes skulle kunne anvendes præventivt og i forebyggelsesøjemed;⁸⁵ særligt med henblik på forebyggelse af miljømæssige skader.⁸⁶

3.3.2 Skadestedets værneting i en sag om et EU-varemærke

Når der er sket krænkelse af et EU-varemærke, er det EU-medlemsstaternes egne nationale domstole, der er tildelt kompetencen til at påkende krænkelsessagen, jf. Varemærkeforordningens art. 124(a). Hvis en sagsøger i en sag om krænkelse af et EU-varemærke ønsker at anlægge sag ved skadestedets værneting mod en sagsøgte, der har bopæl inden for EU, skal sagsøger påberåbe sig bestemmelsen i Varemærkeforordningens art. 125(5), der lyder som følger:

Art. 125(5): "De sager, der er et resultat af de i artikel 124 omhandlede søgsmål og modkrav, kan, bortset fra søgsmål til fastslåelse af, at der ikke foreligger krænkelse af et EU-varemærke, ligeledes anlægges ved retterne i den medlemsstat, hvor krænkelsen er begået, eller hvor der er risiko for krænkelse [...]."

I det væsentligste svarer ovenstående bestemmelse til den tilsvarende forum delicti-regel i Domsforordningens art. 7(2), idet begge bestemmelser giver sagsøger mulighed for at anlægge krænkelsessag ved skadestedets værneting. Ordlyden af Varemærkeforordningens art. 125(5) er

⁸⁴ Jf. Lindencrone & Werlauff (2017), side 199.

⁸⁵ Jf. Lindencrone & Werlauff (2017), side 211.

⁸⁶ Jf. Magnus & Mankowski (2016), side 339.

imidlertid anderledes end ordlyden af »søster«-bestemmelsen i Domsforordningen på en række punkter, *idet* Varemærkeforordningen vedrører udtrykket »krænkelsen«, mens Domsforordningen vedrører »skadetilføjelsen«; *idet* Varemærkeforordningen omtaler krænkelsen som »begået«, mens Domsforordningen omtaler skadetilføjelsen som »foregået« og *idet* Varemærkeforordningen nævner »eller hvor der er risiko for krænkelse«, mens Domsforordningen nævner »eller vil kunne foregå«. Forskellene er sandsynligvis begrundet i det faktum, at Varemærkeforordningens art. 125(5) kun finder anvendelse ved krænkelse af varemærker, hvorimod Domsforordningens art. 7(2) finder anvendelse på »en lang række forskellige former for ansvar«. ^{87 88}

Omfanget af jurisdiktionen for de i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) kompetente retter er nedfældet i samme forordnings art. 126(2), der bestemmer, at de nationale domstole er underlagt en begrænset jurisdiktion, hvorved de kun kan idømme erstatning i relation til den skade, der er eller risikerer at blive begået i den pågældende medlemsstat.

Spørgsmålet om, hvorvidt den af Bier-afgørelsen udledte sondring mellem et skadested og et virkningssted på tilsvarende vis skal opretholdes i forbindelse med krænkelse af et EU-varemærke, vil blive nærmere behandlet i forbindelse med behandlingen af Coty Germany-sagen i afsnit 4.2 hvortil der henvises.

Endelig skal det bemærkes, at der – helt i overensstemmelse med tilgangen for den tilsvarende regel i Domsforordningen ⁸⁹ – i det følgende for så vidt muligt vil blive henvist til de opdaterede bestemmelser i Varemærkeforordningen af 2017. Således vil der for simplificeringens skyld og af hensyn til læsevenligheden af nærværende fremstilling i det følgende konsekvent blive henvist til forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) – også i tilfælde fra før 2017, hvor den egentlige hjemmel reelt er art. 97(5) ⁹⁰ eller art. 93(5). ⁹¹ Dette er ladsiggørligt, idet selve indholdet af reglen ikke har ændret sig i nævneværdig grad. ⁹²

3.4 Opsummering af retsstillingen vedrørende forum delicti-reglen

Af den ovenfor refererede retspraksis kan det udledes, at særligt tre af EU-domstolens afgørelser spiller væsentlige roller i forbindelse med klarlæggelsen af indholdet af forum delicti-reglen. Idet disse således også kan forventes at udgøre væsentlige fortolkningsmæssige bidrag til forståelsen af

⁸⁷ Sag C-21/76 (Bier), præmis 18.

⁸⁸ Jf. Larsen (2017), side 213.

⁸⁹ Se afsnit 3.3.1.

⁹⁰ Varemærkeforordningen af 2009 (Rådets forordning (EF) nr. 207/2009 af 26.2.2009 om EF-varemærker).

⁹¹ Varemærkeforordningen af 1994 (Rådets forordning (EF) 40/94 af 20. december 1993 om EF-varemærker).

⁹² Jf. fodnote .

forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelsessager (Kapitel 4), skal nærværende korte afsnit tjene til at opsummere denne retsstilling samt skabe et overblik herover.

Skade på faktisk enhed (Bier)

Den forurettede kan anlægge sag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) for retterne ved:

- Skadestedet (stedet, hvor den skadegørende handling er foretaget) om **den globale skade**.
- Virkningsstedet (stedet, hvor skaden er indtrådt) om **den globale skade**.

Offline-krænkelse af personlige rettigheder (Fiona Shevill):

Den forurettede kan anlægge sag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) for retterne ved:

- Skadestedet (udgiverens hjemsted) om **den globale skade**.
- Virkningsstedet (hvor skriftet er udbredt, og hvor den krænkede hævder at dennes omdømme har lidt skade) om **den lokale skade**.

Online-krænkelse af personlige rettigheder (eDate & Martinez):

Den krænkede kan anlægge sag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) for retterne ved:

- Skadestedet (ophavsmandens etablering) om **den globale skade**.
- Virkningsstedet (det område, hvor et offentliggjort indhold er eller har været tilgængeligt) om **den lokale skade**.
- Virkningsstedet (den krænkedes »centrum for interesser«, hvilket svarer til den krænkedes sædvanlige opholdssted el. en anden medlemsstat, såfremt øvrige indicier – fx udøvelsen af erhvervsmæssig aktivitet – kan godtgøre, at der foreligger en særlig nær tilknytning hertil) om **den globale skade**.

4. Forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager

I de foregående kapitler er der blevet redegjort for nogle helt grundlæggende hjørnestein inden for den del af juraen, der med en bred betegnelse kan beskrives som »værneting inden for EU«. Dette er sket ved at beskrive dels hvilket regelgrundlag, der finder anvendelse for henholdsvis et nationalt varemærke og et EU-varemærke (kapitel 2), dels hvilke værnetingsregler, der i sager om erstatning uden for kontrakt er til rådighed for sagsøger (kapitel 3). Sidstnævnte er under hensyntagen til nærværende afhandlings problemformulering skildret med et særligt fokus på forum delicti-reglen.

Formålet med det nærværende kapitel er at koble den i kapitel 2 og 3 beskrevne teori om forum delicti-reglen sammen med den særlige juridiske kategori, der med en fællesbetegnelse kan kaldes for »varemærkekrænkelssager«. Dette vil blive gjort ved nøje at redegøre for de to førende EU-afgørelser på området: sag C-523/10 (Wintersteiger) vedrørende et nationalt varemærke (afsnit 4.1) og sag C-360/12 (Coty Germany) vedrørende et EU-varemærke (afsnit 4.2). Afslutningsvist vil den på baggrund af de to refererede sager udledte retsstilling vedrørende forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager blive opsummeret (afsnit 4.3).

4.1 Et nationalt varemærke – sag C-523/10 (Wintersteiger)

Hele omdrejningspunktet for EU-domstolens afgørelse i Wintersteiger-sagen er spørgsmålet om rækkevidden af forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2).⁹³ Forud for afgørelsen har EU-domstolen ved adskillige lejligheder haft mulighed for at afgrænse og præcisere omfanget af bestemmelsen, hvor især udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« har været genstand for en hel del fortolkning i fx Bier-, Fiona Shevill- samt eDate & Martinez-afgørelserne.⁹⁴ Det forhold, der adskiller lige præcis Wintersteiger-dommen fra disse samt gør denne ekstremt interessant for nærværende afhandling, er, at aldrig før er bestemmelsen i art. 7(2) blevet forelagt EU-domstolen i forbindelse med en sag om immaterielle rettigheder (og i øvrigt aldrig siden blevet forelagt EU-domstolen i forbindelse med en sag om et nationalt varemærke). Sagt med andre ord herskede der forinden resultatet af Wintersteiger-afgørelsen en usikkerhed⁹⁵ omkring, hvilke jurisdiktioner inden for EU der efter forum delicti-reglen kan tildeles kompetencen til at pådømme sager om erstatning uden for kontrakt i forbindelse med registrerede nationale immaterialrettigheder.

⁹³ NB: Reelt vedrører Wintersteiger-sagen fortolkningen af art. 5(3) i Domsforordningen (2002). Men af overvejelser som nævnt under afsnit 3.3.1 vil der i det følgende blive refereret til Domsforordningens art. 7(2).

⁹⁴ For en nærmere gennemgang henvises der til afsnit 3.3.1.2.

⁹⁵ Jf. Larsen (2017), side 176.

Spørgsmålet i Wintersteiger-sagen blev forelagt EU-domstolen som en præjudiciel forelæggelse i 2010, hvorved især generaladvokatens forslag til afgørelse og sidenhen EU-domstolens endelige afgørelse i 2012 behandlede problemstillingen indgående. I det følgende vil der indledningsvist kort blive redegjort for den i hovedsagen bagvedliggende tvist (afsnit 4.1.1), hvorefter de væsentligste pointer fra henholdsvis generaladvokatens præmisser (afsnit 4.1.2) samt EU-domstolens præmisser (afsnit 4.1.3) vil blive fremhævet og sparsomt kommenteret. Endelig vil der blive knyttet nogle sammenfattende bemærkninger til resultatet i Wintersteiger-sagen samt dennes retskildemæssige indflydelse (afsnit 4.1.4).

4.1.1 Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

Sagen vedrører en tvist mellem på den ene side den i Østrig etablerede virksomhed Wintersteiger AG, der producerer og forhandler ski- og snowboardservicemaskiner, og som er indehaver af det nationale østrigske varemærke »Wintersteiger«, og på den anden side den i Tyskland etablerede konkurrerende virksomhed Products 4U Sondermaschinenbau GmbH (i det følgende »Products 4U«), der foruden at udvikle og ligeledes forhandle ski- og snowboardservicemaskiner, bl.a. sælger såkaldt »Wintersteiger-tilbehør«.⁹⁶

Twisten er opstået som følge af, at Products 4U via Googles online reklamesystem »AdWord« har annonceret på søgeordet »Wintersteiger« for det tyske topdomæne »google.de«, hvorved (tyske) internetbrugere ved at søge på netop »Wintersteiger« i søgemaskinen som en konsekvens heraf i højre side af skærmen blev præsenteret for en reklameannonce for Products 4Us Wintersteiger-tilbehør.⁹⁷

Wintersteiger AG var følgelig af den opfattelse, at den af Products 4U indrykkede annonce på Google AdWord krænkede dens østrigske varemærke, hvorefter virksomheden ved de østrigske retsinstanser anlagde et søgsmål med påstand om forbud. Til støtte for de østrigske retsinstansers kompetence til at påkende søgsmålet henviste Wintersteiger AG til forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) med anbringendet om *at* google.de foruden Tyskland også kunne tilgås i Østrig, og *at* sproget på google.de var tysk, hvilket er det officielle sprog i Østrig. Products 4U bestred imidlertid de østrigske retsinstansers internationale kompetence med anbringendet om, at google.de udelukkende henvender sig til de tyske brugere,⁹⁸ underforstået, at annonceringen savner tilstrækkelig tilknytning til det østrigske område til at Domsforordningens art. 7(2) finder anvendelse.

⁹⁶ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 10 og 11.

⁹⁷ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 12.

⁹⁸ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 13 og 14.

Efter at have været behandlet af den østrigske ret i henholdsvis første og anden instans, blev sagen anket til den østrigske Oberster Gerichtshof (den forelæggende ret), som valgte at forelægge spørgsmålet for EU-domstolen. I sin præjudicielle forelæggelse ønskede den østrigske ret at få afklaret følgende (af forfatteren præciserede) spørgsmål:

Hvilke kriterier skal være opfyldt, for at Domsforordningens art. 7(2) kan fastlægge retternes internationale kompetence til at påkende en tvist om krænkelse af et nationalt registreret varemærke, når krænkelsen vedrører en annoncørs brug af et søgeord, der er identisk med det registrerede varemærke, på webstedet for en søgemaskine henhørende under et andet topdomæne end topdomænet for den medlemsstat, hvor varemærket er registreret?⁹⁹

For overblikkets skyld bemærkes det, at hele baggrunden for den ovenstående præjudicielle forelæggelse er baseret på den forelæggende rets opgave til at påkende spørgsmålet om, hvorvidt der er sket en skadetilføjelse i Østrig, der kan begrunde de østrigske retsinstansers internationale kompetence efter Domsforordningens art. 7(2).

4.1.2 Generaladvokatens forslag til afgørelse

Generaladvokat Cruz Villalón fremsatte sit forslag til afgørelse i Wintersteiger-sagen den 16. februar 2012. I sit forslag til afgørelse vælger generaladvokaten indledningsvist at betragte omdrejningspunktet for sagens problemstilling som havende en tæt forbindelse til de vanskeligheder, der er forbundet med at forene »et varemærkes nationale områdekarakter, med den potentielle globalisering af en krænkelse, som fra en anden medlemsstat er begået via internettet«.¹⁰⁰ Til at løse denne problemstilling vil generaladvokaten med sit forslag til afgørelse fastslå de kriterier, der i forbindelse med en onlinekrænkelse af et nationalt varemærke kan begrunde en national rets internationale kompetence i medfør af Domsforordningens art. 7(2).¹⁰¹

I første omgang vælger generaladvokaten at opsummere samt kommentere den for Wintersteiger-sagen potentielt relevante retspraksis. Således fremhæves det, at udgangspunktet til fortolkningen af forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) blev fastlagt i Bier-dommen (af generaladvokaten refereret til som »Mines de Potasse-dommen«), hvorefter udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« kan berettige retternes internationale kompetence ved såvel skadestedet som virkningsstedet.¹⁰² Efter generaladvokatens opfattelse er spørgsmålet, om – og hvis

⁹⁹ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 17.

¹⁰⁰ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 2.

¹⁰¹ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 11.

¹⁰² Sag C-21/76 (Bier), præmis 24.

ja: i hvilket omfang – denne praksis kan føres videre, når den skadevoldende begivenhed er foregået via internettet.¹⁰³

Udgangspunktet er som tidligere nævnt blevet modificeret flere gange; først ved indførelsen af mosaikprincip-reglen i Fiona Shevill-dommen, der indskrænkede de af virkningsstedet omfattede retters kompetence til en begrænset jurisdiktion,¹⁰⁴ og senere ved eDate & Martinez-dommen, der for krænkelsestilfælde via internettet udvidede den krænkedes mulighed for at anlægge sag om den globale skade til også at omfatte den medlemsstat, hvor den krænkede har centeret for sine interesser.¹⁰⁵ I sit forslag til afgørelse vælger generaladvokat Cruz Villalón imidlertid pure at afvise de af Fiona Shevill samt eDate og Martinez udledte standpunkter, idet disse domme vedrører »krænkelser af personlige rettigheder, hvilke er væsentligt forskellige fra industrielle ejendomsrettigheder, der nyder en territorial beskyttelse og har til formål at udnytte et gode kommercielt«. ¹⁰⁶ Hermed mener generaladvokaten, at der grundet de industrielle ejendomsrettigheders territoriale og kommercielle karakter – samt grundet en online-krænkelses almindelige tilgængelighed ¹⁰⁷ – bør foretages en særskilt fortolkning af Domsforordningens værnetingsregler, der tager højde herfor.

I forlængelse heraf fortsætter generaladvokaten nøgternt med at fastslå, at:

Kompetencen efter Domsforordningens art. 7(2) i tilfælde af søgsmål om krænkelse af et nationalt registreret varemærke skal tilfalde *enten* retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er registreret¹⁰⁸ (virkningsstedet) *eller* retterne i den stat »hvor de nødvendige midler til gennemførelsen af den faktiske krænkelse af varemærket er blevet anvendt«¹⁰⁹ (skadestedet).

Med sin besvarelse fastholder generaladvokaten således det af Bier-dommen udledte princip om sagsøgerens frihed til at lægge sag ved enten skadestedet eller virkningsstedet. Vedrørende skadestedet bemærker Cruz Villalón i øvrigt, at dette oftest, men ikke altid, er sammenfaldende med stedet for sagsøgtes bopæl.¹¹⁰

¹⁰³ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 17 og 21.

¹⁰⁴ Sag C-68/93 (Fiona Shevill), præmis 30.

¹⁰⁵ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 52.

¹⁰⁶ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 20.

¹⁰⁷ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 22.

¹⁰⁸ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 25.

¹⁰⁹ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 26.

¹¹⁰ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 26.

Efter at have udledt det i den ovenstående gule boks formulerede generelle udgangspunkt for registrerede nationale varemærker, skal kriterierne til vurdering af disses lokalisering fremføres. Som det væsentligste kriterie i forslaget angives en test, hvorefter det skal vurderes, hvorvidt »den via internettet udsendte information faktisk er tiltænkt at have indvirkning på det område, hvor varemærket er registreret«. ¹¹¹ Som relevante momenter i vurderingen fremhæves eksempelvis det sprog, informationen er leveret på, selve adgangen til informationen samt hvorvidt sagsøgte har været erhvervsmæssigt til stede på det af det nationale varemærke beskyttede marked. ¹¹² I forlængelse heraf slår generaladvokaten fast, at selv om den netop nævnte analyse godt kan minde om en materiel prøvelse af sagen, så er der *ikke* tale om en afvigelse af princippet om »forurening«. ¹¹³

På baggrund af disse ovennævnte og generaliserede forhold vurderer generaladvokat Cruz Villalón, at retternes internationale kompetence jævnfør Domsforordningens art. 7(2) i sager om onlinekrænkelser af et nationalt registreret varemærke kan fastlægges.

4.1.3 EU-domstolens endelige afgørelse

EU-domstolens endelige afgørelse i Wintersteiger-sagen blev fremsat den 19. april 2012. Karakteristisk for afgørelsen er, at EU-domstolen i sin besvarelse af den præjudicielle forelæggelse – i modsætning til generaladvokaten – lægger ganske meget vægt på især formålet med Domsforordningens kompetenceregler. Således vægtes det, at kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed, jf. fx Domsforordningens 15. betragtning, ¹¹⁴ ligesom det vægtes, at Domsforordningens art. 7(2) af retsplejehensyn (herunder bevisførelse) og af hensyn til tilrettelæggelsen af sagen er møntet på tilfælde, hvor der foreligger en særlig snæver sammenhæng mellem tvisten og retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, jf. fx Domsforordningens 16. betragtning samt eDate og Martinez-dommens præmis 40. ¹¹⁵ I sin besvarelse af den præjudicielle forelæggelse har EU-domstolen dermed hele tiden princippet om forudsigelighed samt princippet om nærhed for øje. Som antydnet nævner generaladvokaten i sit forslag til afgørelse hverken formålet om forudsigelighed eller hensynet til såvel god retspleje som tilrettelæggelsen af sagen – ikke én eneste gang.

EU-domstolen indleder med at bekræfte, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« kan forstås som både stedet for skadens indtræden (virkningsstedet) og som stedet for den

¹¹¹ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 28.

¹¹² GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 28.

¹¹³ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 31.

¹¹⁴ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 4, 27, 31 og 36.

¹¹⁵ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 18, 20, 27, 31, 32, 33 og 37.

skadevoldende begivenhed (skadestedet).¹¹⁶ Herefter deles besvarelsen op i to dele, hvor virkningsstedet respektive skadestedet behandles særskilt.

For så vidt angår virkningsstedet fremføres det indledningsvist, at den i eDate & Martinez-dommen vedtagne praksis, hvorefter sagsøgeren har mulighed for at anlægge erstatningssag i relation til den globale skade ved retterne i den medlemsstat, hvori denne har centrum for sine interesser, ikke kan kopieres til Wintersteiger-sagen.¹¹⁷ Årsagen er, at personlige rettigheder i sagens natur automatisk nyder beskyttelse i samtlige medlemsstater, hvorimod beskyttelsen af et nationalt registreret varemærke principielt er indskrænket til registreringsstatens område.¹¹⁸ Sagt med andre ord er det karakteristisk for personlige rettigheder, at de nyder en universel beskyttelse, hvorimod et nationalt varemærke kun nyder en territorial beskyttelse. I stedet tildeles kompetencen til at påkende en erstatningssag om krænkelse af et nationalt registreret varemærke retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er beskyttet,¹¹⁹ idet det er retterne i denne stat, der er bedst egnede til at vurdere, hvorvidt der er tale om en faktisk krænkelse af varemærket.¹²⁰ Som begrundelse for resultatet henviser EU-domstolen til de i indledningen omtalte internationalprivatretnlige principper om forudsigelighed og nærhed.

I forbindelse med fastlæggelsen af skadestedet er det ligeledes de ovenstående principper om forudsigelighed og nærhed, der er udslagsgivende for afgørelsens udfald. Således fremfører EU-domstolen, at disse begrunder, at skadestedet er sammenfaldende med stedet for annoncørens etablering.¹²¹

EU-domstolens svar i sag C-523/10 (Wintersteiger) kan således opsummeres på følgende måde:

Retternes internationale kompetence i medfør af Domsforordningens art. 7(2) skal fortolkes således, at en tvist vedrørende krænkelse af et i en medlemsstat nationalt registreret varemærke kan indbringes for enten retterne i den medlemsstat, hvor varemærket er registreret (virkningsstedet), eller for retterne i den medlemsstat, hvor annoncørens etableringssted befinder sig (skadestedet).

¹¹⁶ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 19.

¹¹⁷ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 22 og 24.

¹¹⁸ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 25.

¹¹⁹ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 27 og 29.

¹²⁰ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 28.

¹²¹ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 38.

4.1.4 Afgørelsens betydning

Et meget vigtigt forhold, der er værd at hæfte sig ved i Wintersteiger-sagen, er, at Oberster Gerichtshof i sin præjudicielle forelæggelse alene spørger ind til, *efter hvilke kriterier* retterne i en medlemsstat opnår international kompetence efter Domsforordningens art. 7(2). Den forelæggende ret spørger med andre ord ikke ind til, *i hvilket omfang* retterne har kompetence – dvs. hvorvidt retterne har en ubegrænset jurisdiktion, hvorved de kan pådømme erstatningsagen for den globale skade, eller en begrænset jurisdiktion, hvorved de kun kan idømme erstatningsansvar for den lokale skade. Idet EU-domstolen unægtelig ikke udtalte sig udtrykkeligt herom – og henset til spørgsmålets vigtighed for nærværende fremstilling – vil der i det følgende blive foretaget en grundig afvejning af de hensyn, der taler for henholdsvis begrænset og ubegrænset jurisdiktion for såvel skadestedet som virkningsstedet.¹²²

Indledningsvist bemærkes det, at idet Domsforordningens art. 7(2) i sig selv ikke berører spørgsmålet om omfanget af retternes jurisdiktion, skal det fortolkningsmæssige udgangspunkt findes i Fiona Shevill-afgørelsen, hvorefter retterne på skadestedet har en ubegrænset jurisdiktion og retterne på virkningsstedet en begrænset jurisdiktion, jf. den såkaldte mosaikprincip-regel.¹²³ Det egentlige spørgsmål er altså, hvorvidt denne retsstilling er direkte overførlig på Wintersteiger-dommen.

For virkningsstedet (varemærkets registreringsstat) er nogle af de væsentligste argumenter, der taler for en ubegrænset jurisdiktion, at:

- EU-domstolen i sin afgørelse i Wintersteiger-sagen anvender udtrykket »den fulde erstatning for den påståede skade«¹²⁴ om retternes beføjelse til at træffe afgørelse. I tidligere sager om ærekrænkelser¹²⁵ har (varianter af) dette udtryk konsekvent været anvendt om netop retternes ubegrænsede jurisdiktion. Omvendt har (varianter af) udtrykket »kompetence til at tage stilling til den skade, der er forvoldt i den stat, for hvis retter sagen er indbragt«¹²⁶ konsekvent været anvendt for retternes begrænsede jurisdiktion. Det er derfor nærliggende at antage, at EU-domstolen ville have anvendt det sidstnævnte udtryk, såfremt retterne på virkningsstedet kun havde en begrænset jurisdiktion.

¹²² Spørgsmålet er indgående behandlet i Larsen 2017, side 190-198. Såvel argumentation samt systematik i nærværende fremstillings behandling af spørgsmålet er i det væsentlige inspireret heraf.

¹²³ Jf. Larsen (2017), side 190.

¹²⁴ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 28.

¹²⁵ Sag C-68/93 (Fiona Shevill), præmis 33, jf. udtrykket »erstatning for hele den skade« og sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 52, jf. udtrykket »erstatningssag i relation til den fuldstændige skade«.

¹²⁶ Sag C-68/93 (Fiona Shevill), præmis 33 og sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 52, jf. udtrykket »kompetence i relation til den skade, der er forårsaget på den medlemsstats område, hvor den ret, som sagen er anlagt for, er beliggende«.

- generaladvokaten i sit forslag til afgørelse i Wintersteiger-sagen benytter udtrykket »uden at få en splittelse af kompetencen«¹²⁷ om retternes ubegrænsede jurisdiktion, hvilket ganske svarer til det af EU-domstolen anvendte udtryk »den fulde erstatning for den påståede skade«.

Til støtte for det modsatte resultat, dvs. en begrænset jurisdiktion for retterne på virkningsstedet (varemærkets registreringsstat), kan fremhæves, at:

- forum delicti-reglen i sin egenskab af undtagelse til hovedreglen om skadestedets værneting »ikke [kan] føre til en fortolkning, der rækker ud over de tilfælde [Domsforordningen] har for øje«,¹²⁸ hvorved menes, at reglen skal fortolkes indskrænkende.¹²⁹
- en ubegrænset jurisdiktion for retterne på virkningsstedet ville modvirke princippet om undgåelse af forum shopping,¹³⁰ idet sagsøger herved forsynes med en mulighed for at kunne spekulere i, efter hvilke landes domstole vilkårene for at anlægge retssag om den fulde skade vil være mest fordelagtige.
- varemærkers territoriale beskyttelse¹³¹ – i modsætning til personlige rettigheders universelle beskyttelse – betinger en indskrænket jurisdiktion for retterne på virkningsstedet.¹³²
- den tilsvarende »søster«-bestemmelse om forum delicti-reglen for EU-varemærker, jf. Varemærkeforordningens art. 125(5), fra lovgivers side er gjort til genstand for netop en begrænset jurisdiktion, jf. samme forordnings art. 126(2). Det ville derfor forekomme ulogisk at indføre en ubegrænset jurisdiktion for registrerede nationale varemærker.¹³³
- retterne på virkningsstedet ikke er bedst egnede til at vurdere omfanget af den skade, der er begået i en anden medlemsstat, hvilket modvirker princippet om nærhed.¹³⁴

På baggrund af de ovenstående argumenter er retterne på virkningsstedet – på trods af EU-domstolens ordvalg i Wintersteiger-sagen, jf. det i præmis 28 anvendte udtryk »den fulde erstatning for den påståede skade« – efter al sandsynlighed underlagt en begrænset jurisdiktion. Sagt med andre ord synes retsstillingen fra Fiona Shevill-dommen *godt* at kunne anvendes analogt for virkningsstedet i sager om krænkelse af et registreret nationalt varemærke.

¹²⁷ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 30.

¹²⁸ Sag C-51/97 (Réunion européenne), præmis 16.

¹²⁹ Jf. Larsen (2017), side 192.

¹³⁰ Jf. Larsen (2017), side 192.

¹³¹ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 20 og sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 25.

¹³² Jf. Larsen (2017), side 193.

¹³³ Jf. Larsen (2017), side 193-194.

¹³⁴ Jf. Larsen (2017), side 194.

For skadestedet (annoncørens etableringssted) er nogle af de vigtigste argumenter, der taler for en ubegrænset jurisdiktion, at:

- EU-domstolen indledningsvist i sin beskrivelse af skadestedet udtaler, at den territoriale beskyttelse af et nationalt varemærke ikke »udelukker, at andre retter end de i den medlemsstat, hvor nævnte varemærke er registreret, beliggende har international kompetence«,¹³⁵ samt at generaladvokaten om sin løsning udtaler, at denne ikke vil resultere i en »splittelse af kompetencen«.¹³⁶ Såvel EU-domstolen som generaladvokaten taler herved tilsyneladende om en ubegrænset jurisdiktion uden at tage stilling til, hvorvidt stedet kunne være sammenfaldende med sagsøgtes hjemting, hvor retterne jo utvivlsomt har kompetence til at tage stilling til den globale skade.¹³⁷ Selv i det sjældne tilfælde, hvor de to steder ikke er sammenfaldende, peger dette forhold således i retning af en ubegrænset jurisdiktion,¹³⁸ hvilket vil være i overensstemmelse med resultatet fra både Fiona Shevill-¹³⁹ samt eDate & Martinez-dommen.¹⁴⁰

Til støtte for det modsatte resultat, dvs. en begrænset jurisdiktion for retterne på skadesstedet (annoncørens etableringssted), kan fremhæves, at:

- forum delicti-reglen i sin egenskab af undtagelse til hovedreglen om skadestedets værneting skal fortolkes indskrænkende.¹⁴¹
- såfremt sagsøger ønsker spørgsmålet om det fulde erstatningskrav afgjort på én gang, er der altid mulighed for dette ved retterne for sagsøgtes hjemting.¹⁴²
- varemærkers territoriale beskyttelse¹⁴³ – i modsætning til personlige rettigheders universelle beskyttelse – betinger en indskrænket jurisdiktion for retterne på skadesstedet.¹⁴⁴
- den tilsvarende »søster«-bestemmelse om forum delicti-reglen for EU-varemærker, jf. Varemærkeforordningens art. 125(5), fra lovgivers side er gjort til genstand for netop en begrænset jurisdiktion, jf. samme forordnings art. 126(2).

¹³⁵ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 30.

¹³⁶ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 30.

¹³⁷ Domsforordningens art. 4(1).

¹³⁸ Larsen (2017), side 196.

¹³⁹ Sag C-68/93 (Fiona Shevill), præmis 32.

¹⁴⁰ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 43.

¹⁴¹ Jf. fodnote .

¹⁴² Domsforordningens art. 4(1) og jf. fodnote .

¹⁴³ Jf. fodnote .

¹⁴⁴ Jf. Larsen (2017), side 197.

På baggrund af de ovenstående argumenter er retterne på skadesstedet – på trods af EU-domstolens ordvalg i præmis 30 i Wintersteiger-sagen – efter al sandsynlighed underlagt en begrænset jurisdiktion. Det vil med andre ord sige, at retsstillingen fra Fiona Shevill-afgørelsen *ikke* synes at kunne anvendes analogt for skadestedet i sager om krænkelse af et registreret nationalt varemærke. Det skal dog bemærkes, at i tilfælde, hvor skadestedet (annoncørens etableringssted) og sagsøgtes hjemting er sammenfaldende, vil retterne på dette sted stadig have en ubegrænset jurisdiktion.¹⁴⁵

Sammenfattende må det derfor slutes, at retterne ved såvel varemærkets registreringssted (virkningsstedet) som annoncørens etableringssted (skadestedet) efter al sandsynlighed kun kan træffe afgørelse i relation til den lokale skade.

4.2 Et EU-varemærke – sag C-360/12 (Coty Germany)

Forud for EU-domstolens afgørelse i sag C-360/12 (Coty Germany) var forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) aldrig før blevet underlagt nogen fortolkning af EU-domstolen. Afgørelsen er dermed principiel, for så vidt som EU-domstolen udtaler sig om nogle forhold, hvorom der har hersket tvivl i tiden inden den pågældende afgørelse.

Den præjudicielle afgørelse blev forelagt EU-domstolen i 2012 og efterfølgende besvaret ved både generaladvokatens forslag til afgørelse samt EU-domstolens endelige afgørelse. I det følgende vil der indledningsvist kort blive redegjort for de i hovedsagen forudgående omstændigheder (afsnit 4.2.1), hvorefter de væsentligste pointer fra såvel generaladvokatens forslag til afgørelse (afsnit 4.2.2) som EU-domstolens endelige afgørelse (afsnit 4.2.3) vil blive fremhævet. Endelig vil afgørelsens betydning for fortolkningen af Varemærkeforordningens art. 125(5) blive kommenteret (afsnit 4.2.4).

4.2.1 Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

Sagsøgeren i hovedsagen er det i Tyskland etablerede selskab Coty Germany GmbH (i det følgende »Coty Germany«), der producerer og forhandler parfumer og kosmetikprodukter, og som er indehaver af rettighederne til et tredimensionalt EU-varemærke,¹⁴⁶ der gengiver en flakon. I sit sortiment forhandler Coty Germany blandt andet en dameparfume i en flakon, der gengiver det nævnte EU-varemærke.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Jf. Larsen (2017), side 198.

¹⁴⁶ Reelt vedrører sagen et »EF-varemærke«, men idet den nye Varemærkeforordning af 2017 (2017/1001) har erstattet denne betegnelse med et »EU-varemærke«, og idet der ikke forekommer nogen indholdsmæssige ændringer på de to, vil denne opdaterede terminologi blive anvendt i det følgende.

¹⁴⁷ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 18-19.

Sagsøgte i hovedsagen er det i Belgien etablerede selskab First Note Perfumes NV (i det følgende »First Note Perfumes«), der driver engroshandel med parfumer i Belgien. I løbet af januar måned 2007 solgte First Note Perfumes en af dets katalogvarer – en parfume i en flakon, der svarer til det ovennævnte af Coty Germany registrerede EU-varemærke – til en køber med forretningsmæssigt hjemsted i Tyskland. Køberen modtog leveringen af varerne i Belgien, men solgte dem efterfølgende videre i Tyskland.¹⁴⁸

Som en konsekvens af det ovenfor nævnte salg valgte Coty Germany at lægge sag an mod First Note Perfumes ved de tyske domstole. I søgsmålet gjorde Coty Germany bl.a. gældende, at der med salget i Tyskland var sket en varemærkekrænkelse, hvorved selskabet havde lidt et økonomisk tab, som First Note Perfumes tilpligtedes at udbetale erstatning for.¹⁴⁹ Coty Germany fik hverken medhold i første instans eller i appellinstansen. I sidstnævntes dom begrundedes frifindelsen af sagsøgte med, at de tyske domstole ikke havde international kompetence. Afgørelsen blev derfor anket til Bundesgerichtshof (i det følgende »den forelæggende ret«), der anførte, at de tyske domstole kun kunne have international kompetence i medfør af forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5),¹⁵⁰ såfremt det kunne godtgøres, at sagsøgte havde begået en krænkelshandling i Tyskland.¹⁵¹

Det er ud fra dette udgangspunkt, at den forelæggende ret har valgt at forelægge EU-domstolen følgende (af forfatteren præciserede) præjudicielle spørgsmål:

Kan det i Varemærkeforordningens art. 125(5) anvendte udtryk »medlemsstat, hvor krænkelser er begået« fortolkes således, at når der i tilfælde af salg og levering af en varemærkeforfalsket vare, som er foretaget i en medlemsstat, efterfølgende sker et videresalg foretaget af køberen i en anden medlemsstat, er retterne i denne sidstnævnte stat i medfør af den nævnte bestemmelse kompetente til at træffe afgørelse i et søgsmål vedrørende krænkelse af et EU-varemærke, som er anlagt mod den oprindelige sælger, der ikke selv har handlet i den medlemsstat, som den påkendende ret henhører under?¹⁵²

For en god ordens skyld bør det nævnes, at ovennævnte spørgsmål kun udgør det ene af to præjudicielle spørgsmål i Coty Germany-sagen, men idet besvarelsen af det andet præjudicielle

¹⁴⁸ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 20.

¹⁴⁹ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 8.

¹⁵⁰ Reelt vedrører sagen fortolkningen af art. 93(5) i Varemærkeforordningen af 1994 (40/94), men af årsager som fremført i afsnit 3.3.2 samt GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 15, vil der i det følgende blive henvist til de opdaterede bestemmelser i Varemærkeforordningen af 2017 (2017/1001).

¹⁵¹ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 9-10.

¹⁵² Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 24.

spørgsmål ikke har relevans for den nærværende fremstilling, vil dette ikke blive kommenteret yderligere.

4.2.2 Generaladvokatens forslag til afgørelse

Generaladvokat N. Jääskinen fremsatte sit forslag til afgørelse i Coty Germany-sagen den 21. november 2013. I sit forslag indleder generaladvokaten med at præcisere sagens kerne; nemlig hvorvidt den i medfør af Domsforordningen opståede forum delicti-praksis om en sondring mellem skadestedet og virkningsstedet på tilsvarende vis kan finde anvendelse i medfør af Varemærkeforordningen. Nærmere bestemt er omdrejningspunktet for ovennævnte præjudicielle spørgsmål, om EU-domstolens fortolkning af Domsforordningens art. 7(2) kan anvendes analogt på Varemærkeforordningens art. 125(5).¹⁵³

I forlængelse heraf fremhæves flere argumenter, der alle taler imod at fortolke Varemærkeforordningens art. 125(5) i lyset af retspraksis vedrørende Domsforordningens art. 7(2). Til støtte herfor anføres det bl.a., at det, til trods for Domsforordningens særlige position som »fall back«-lovgivning for Varemærkeforordningen,¹⁵⁴ i Varemærkeforordningens art. 122(2)(a) er udtrykkeligt slået fast, at netop Domsforordningens art. 7(2) ikke finder anvendelse på søgsmål vedrørende krænkelse af et EU-varemærke;¹⁵⁵ at det af forarbejderne til Varemærkeforordningen af 1994 kan udledes, at Domsforordningens bestemmelser – og navnlig forum delicti-reglen i art. 125(5) – anses for »utilstrækkelig[e] til at regulere de særlige problemer, der [kan] opstå ved krænkelse af rettigheder hidrørende fra en sådan eneret, som er gældende i flere medlemsstater«;¹⁵⁶ og endelig at de tilgrundliggende omstændigheder bag en sondring mellem et skadested og et virkningssted ikke kan overføres på Varemærkeforordningens art. 125(5) henset til de mange indholdsmæssige forskelligheder imellem de to bestemmelser.¹⁵⁷ I forbindelse med sidstnævnte argument fremhæver generaladvokaten, at det i Varemærkeforordningens art. 125(5) anvendte udtryk »det sted, hvor krænkelsen er foregået« er snævrere end det tilsvarende udtryk »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« i Domsforordningens art. 7(2), samt at ordvalget i førstnævnte bestemmelse – i modsætning til det mere neutrale ordvalg i sidstnævnte bestemmelse – synes at hentyde til en aktiv handling, hvorved anvendelsen heraf vil få større betydning for retterne på skadestedet end på virkningsstedet.¹⁵⁸

¹⁵³ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 16-17.

¹⁵⁴ Se afsnit 2.2.

¹⁵⁵ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 26-27.

¹⁵⁶ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 28.

¹⁵⁷ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 30.

¹⁵⁸ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 31.

De netop opsummerede argumenter giver således grundlag for at antage, at der ikke skal foretages en analog fortolkning mellem forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) og den tilsvarende regel i Varemærkeforordningens art. 125(5). Ifølge generaladvokat N. Jääskinen skal sidstnævnte bestemmelse med andre ord fortolkes selvstændigt, sådan at denne kun giver kompetence til retterne på skadestedet.¹⁵⁹ Til gengæld tilføjer generaladvokaten, at de for Domsforordningen vejledende principper om bl.a. forudsigelighed og nærhed godt kan anvendes tilsvarende for Varemærkeforordningen, idet disse er udtryk for almene betragtninger og sund fornuft, hvilket giver dem status af universelle principper.¹⁶⁰

4.2.3 EU-domstolens endelige afgørelse

EU-domstolens endelige afgørelse i Coty Germany- sagen blev fremsat den 5. juni 2014. Helt på linje med generaladvokatens forslag til afgørelse betragter EU-domstolen den præjudicielle forelæggelse som et spørgsmål om, hvorvidt forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) skal fortolkes analogt med forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2).¹⁶¹ Som begrundelse for sit svar vælger EU-domstolen dog alene at løse problemet ud fra det forhold, at anvendelsen af Domsforordningens art. 7(2) udtrykkeligt er undtaget i sager om krænkelse af EU-varemærker, jf. Varemærkeforordningens art. 122(2)(a).¹⁶² Følgelig skal bestemmelsen fortolkes selvstændigt, hvorved det ikke automatisk kan lægges til grund, at forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) omfatter en mulighed for sagsøger til at anlægge krænkelsessag ved retterne for både skadestedet og virkningsstedet.¹⁶³

I forbindelse med den selvstændige fortolkning af Varemærkeforordningens art. 125(5) skal der efter EU-domstolens opfattelse lægges vægt på både ordlyden af bestemmelsen og den sammenhæng, den indgår i. Med hensyn til ordlyden af udtrykket »den medlemsstat, hvor krænkelsen er begået« anføres det i overensstemmelse med generaladvokaten, at denne giver indtryk af at vedrøre en aktiv handling fra krænkerens side, hvilket taler for alene at tildele kompetencen til retterne på det sted, hvor den begivenhed, der ligger til grund for den påståede krænkelse, er indtrådt eller risikerer at indtræde (skadestedet).¹⁶⁴ Også i henhold til Varemærkeforordningens tilblivelseshistorie og

¹⁵⁹ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 32.

¹⁶⁰ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 34-35.

¹⁶¹ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 25.

¹⁶² Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 26 og 28.

¹⁶³ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 31-32.

¹⁶⁴ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 34.

sammenhæng vælger EU-domstolen af følge generaladvokatens argumentation, idet disse forhold bekræfter EU-lovgivers vilje til at fravige forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2).¹⁶⁵

Baseret på de ovenstående argumenter konkluderer EU-domstolen, at der kun kan etableres en stedlig kompetence i henhold til forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) i den medlemsstat, på hvis område den sagsøgte har begået den påståede ulovlige handling.¹⁶⁶ Dette sted svarer ganske til det i Domsforordningen anvendte udtryk »skadestedet«.

Ergo kan EU-domstolens svar i sag C-360/12 (Coty Germany) opsummeres på følgende måde:

Retternes stedlige kompetence i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) skal fortolkes på den måde, at når der i tilfælde af et salg og en levering af en varemærkeforfalsket vare, som er foretaget i en medlemsstat, efterfølgende sker et videresalg foretaget af køberen i en anden medlemsstat, tillader denne bestemmelse ikke, at der etableres en stedlig kompetence til at træffe afgørelse i et søgsmål vedrørende krænkelse af et EF-varemærke, som er anlagt mod den oprindelige sælger, der ikke selv har handlet i den medlemsstat, som den påkendende ret henhører under.¹⁶⁷

4.2.4 Afgørelsens betydning

Med EU-domstolens afgørelse i Coty Germany-sagen synes retstilstanden vedrørende retternes internationale kompetence i sager om krænkelse af et EU-varemærke at være afklaret. Den tvivl, der herskede forud for afgørelsen, om hvorvidt Varemærkeforordningens art. 125(5) skulle fortolkes analogt med Domsforordningens art. 7(2) samt den hertil hørende retspraksis er i hvert fald blevet elimineret – forum delicti-reglen i Varemærkeforordningens art. 125(5) skal fortolkes selvstændigt.¹⁶⁸ I spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelsen alligevel skulle give sagsøger mulighed for at anlægge sag ved enten skadestedet eller virkningsstedet, er EU-domstolen også forholdsvis klar i sit svar, idet bestemmelsen kun kan etablere kompetence for retterne »i den medlemsstat, på hvis område den sagsøgte har begået den påståede ulovlige handling«.¹⁶⁹ Dette udtryk synes ganske at svare til det under Domsforordningen opståede udtryk »skadestedet«. Med hensyn til omfanget af jurisdiktionen for retterne på skadestedet er retsstillingen også sikker, idet det af Varemærkeforordningens art. 126(2) udtrykkeligt fremgår, at disse har en begrænset kompetence, hvorved de kun kan træffe afgørelse om den lokale skade.

¹⁶⁵ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 36.

¹⁶⁶ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 37.

¹⁶⁷ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 38.

¹⁶⁸ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 31.

¹⁶⁹ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 37.

Sammenfattende må retsstillingen vedrørende forum delicti-reglens anvendelse på sager om krænkelse af EU-varemærker derfor opsummeres med, at kun retterne på skadestedet (der hvor sagsøgte har begået den påståede krænkelse) kan træffe afgørelse og alene med henblik på den lokale skade.

4.3 Opsummering af retsstillingen vedrørende forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager

Meningen med dette korte afsnit er at skabe et hurtigt overblik over, hvordan retsstillingen er i forbindelse med anvendelsen af forum delicti-reglen i varemærkekrænkelssager, idet det er denne retsstilling, der i afsnit 5.5 vil blive underlagt en nøje analyse med henblik på at undersøge, hvorvidt EU-domstolens nylige afgørelse i sag C-194/16 (Ilsjan) kan udfordre denne retsstilling.

Følgende opsummering af retstilstanden for henholdsvis et registreret nationalt varemærke og et EU-varemærke er baseret på den i afsnit 4.1 og afsnit 4.2 fremlagte argumentation, hvortil der henvises.

Online-krænkelse af et registreret nationalt varemærke (Wintersteiger):
Forurettede kan anlægge krænkelsessag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) ved retterne på:
<ul style="list-style-type: none">- <u>Skadestedet</u> (annoncørens etableringssted) om den lokale skade.- <u>Virkningsstedet</u> (varemærkets registreringssted) om den lokale skade.
Offline-krænkelse af et EU-varemærke (Coty Germany):
Forurettede kan anlægge krænkelsessag i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) ved retterne på:
<ul style="list-style-type: none">- <u>Skadestedet</u> (der hvor sagsøgte har begået den ulovlige handling) om den lokale skade.

5. Domsanalyse af sag C-194/16 (Ilsjan)

Forud for nærværende kapitel af denne specialeafhandling er der blevet redegjort for retsstillingen på området for forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelssager inden for EU. Dette er blevet gjort med en systematisk tilgang, hvor først det relevante regelgrundlag er blevet identificeret i kapitel 2, dernæst de relevante værnetingsregler i kapitel 3, og endelig er de væsentligste kilder til fortolkning – de to førende domme på området – blevet gennemgået samt kommenteret i kapitel 4.

Formålet med dette sidste kapitel er at undersøge, hvorvidt den i kapitel 4 fremlagte retsstilling kan forventes at blive udfordret som følge af resultatet af den nyligt afsagte dom i EU-domstolens sag C-194/16 (Ilsjan). Sagt med andre ord vil der blive foretaget en nøje analyse af Ilsjan-afgørelsen med henblik på at vurdere, hvorvidt det anses for sandsynligt, at resultatet heraf vil få EU-domstolen til at ændre praksis i spørgsmålet om retternes internationale kompetence i krænkelssager af henholdsvis registrerede nationale varemærker og EU-varemærker.

Spørgsmålet vil blive forsøgt besvaret ved at gennemgå fakta i hovedsagen (afsnit 5.1), generaladvokatens forslag til afgørelse (afsnit 5.2), EU-domstolens endelige afgørelse (afsnit 5.3), afgørelsens betydning i sager om krænkelse af personlige rettigheder (afsnit 5.4) samt endelig afgørelsens betydning i sager om krænkelse af varemærker (afsnit 5.5). Denne fremgangsmåde bygger på en god struktur, idet den både sørger for at inddrage alle de relevante fakta samt holdninger og overvejelser fra generaladvokaten og EU-domstolen, idet den behandler afgørelsens umiddelbare indflydelse på sager om personlige rettigheder, og idet den afslutningsvist behandler afgørelsens hypotetiske indflydelse på sager om varemærker.

5.1 Faktum i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

Den for Ilsjan-afgørelsen tilgrundliggende sag udspringer af en tvist mellem på den ene side det i Estland etablerede selskab Bolagsupplysningen OÜ (i det følgende »Bolagsupplysningen«), der udøver størstedelen af sine erhvervs-mæssige aktiviteter i Sverige,¹⁷⁰ og Ingrid Ilsjan, som er ansat ved Bolagsupplysningen, og på den anden side det i Sverige etablerede selskab Svensk Handel AB (i det følgende »Svensk Handel«), der forener arbejdsgivere i handelssektoren.¹⁷¹

Twisten i hovedsagen udspringer af, at den indstævnte part, Svensk Handel, på sit websted har opført den ene af de appellerende parter, Bolagsupplysningen, på en såkaldt »sortliste« med påstande om,

¹⁷⁰ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 42.

¹⁷¹ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 9.

at appellanten bedriver bedrageri og svindel. I et diskussionsforum på selvsamme websted har sortlistningen foranlediget i omegnen af 1.000 kommentarer, hvoraf nogle indeholder direkte opfordringer til vold mod Bolagsupplysningen såvel som dennes ansatte, herunder mod den anden af de i hovedsagen appellerende parter, Ingrid Ilsjan. Som en konsekvens af de på det pågældende websted offentliggjorte oplysninger lammes Bolagsupplysningens økonomiske aktiviteter i Sverige, hvorved selskabet dagligt lider en økonomisk skade.¹⁷²

Med påstand om *de/s* berigtigelse af de på sortlisten påståede urigtige oplysninger, *de/s* fjernelse af de i diskussionsforummet hertil knyttede kommentarer og *de/s* tilkendelse af erstatning anlagde Bolagsupplysningen og Ingrid Ilsjan sag an mod Svensk Handel ved de estiske domstole med reference til forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2).¹⁷³ Både den estiske ret i førsteinstans og den estiske appeldomstol afviste imidlertid at behandle sagen med henvisning til, at det ikke var godtgjort, at skaden var indtrådt i Estland, hvorfor disse savnede international kompetence til at træffe afgørelse i medfør af reglen om skadestedets værneting.¹⁷⁴ Den øverste domstol i Estland, Riigikohus (i det følgende »den forelæggende ret«), valgte imidlertid at så tvivl om fortolkningen af Domsforordningens art. 7(2) i den konkrete sag. Således forekom det den foreliggende ret tvivlsomt, hvorvidt den i Fiona Shevill-afgørelsen udledte – og i eDate & Martinez-afgørelsen bibeholdte – mosaikprincip-regel, skulle finde anvendelse, således at Bolagsupplysningen og Ingrid Ilsjan ville kunne anlægge sag om den lokale skade i samtlige medlemsstater, på hvis område de på internettet offentliggjorte oplysninger var tilgængelige.¹⁷⁵ Den foreliggende ret var ligeledes i tvivl om, hvorvidt den i eDate & Martinez-dommen indførte regel, efter hvilken den krænkede har mulighed for at anlægge sag om den globale skade ved stedet for dennes centrum for interesser, skulle finde anvendelse for juridiske personer.¹⁷⁶

På denne baggrund ønsker den foreliggende ret, at EU-domstolen tager stilling til følgende præjudicielle spørgsmål (kantede parenteser dog indsat af forfatteren):

»1) Skal [art. 7(2) i Domsforordningen] fortolkes således, at en person, hvis rettigheder er blevet krænket ved offentliggørelse af urigtige oplysninger om vedkommende på internettet og gennem manglende fjernelse af kommentarer om vedkommende, kan anlægge sag med påstand om berigtigelse af de urigtige oplysninger og fjernelse af de kommentarer, som krænker vedkommendes rettigheder, ved retterne i enhver medlemsstat, på hvis område de

¹⁷² Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 10.

¹⁷³ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 9.

¹⁷⁴ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 11-13.

¹⁷⁵ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 21.

¹⁷⁶ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 19.

på internettet offentliggjorte oplysninger er eller var tilgængelige, for så vidt angår den i denne medlemsstat opståede skade?

2) Skal [art. 7(2) i Domsforordningen] fortolkes således, at en juridisk person, hvis rettigheder hævdes at være blevet krænket ved offentliggørelse af urigtige oplysninger om vedkommende på internettet og ved undladelse af at fjerne kommentarer herom, kan anlægge sag med påstand om berigtigelse af oplysningerne, forpligtelse til at fjerne kommentarerne og erstatning for det økonomiske tab, der er lidt ved offentliggørelse af de urigtige oplysninger om vedkommende på internettet, for så vidt angår det samlede tab, som den pågældende juridiske person har lidt, gældende ved retterne i den stat, hvori centrum for denne persons interesser ligger?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende: Skal [art 7(2) i Domsforordningen] fortolkes således, at

det må antages, at centrum for en juridisk persons interesser og dermed det sted, hvor den pågældende juridiske persons tab er lidt, ligger i den medlemsstat, hvor den har sit hjemsted, eller

der ved fastsættelsen af det sted, hvor den juridiske person har centrum for sine interesser og dermed det sted, hvor dens tab er lidt, skal tages hensyn til samtlige forhold, såsom den juridiske persons hjemsted og forretningssted, dens kunders hjemsted og den måde, hvorpå forretningerne indgås?¹⁷⁷

5.2 Generaladvokatens forslag til afgørelse

Generaladvokat M. Bobek fremsatte sit forslag til afgørelse i *Ilsjan*-sagen den 13. juli 2017. Efter indledningsvist at have redegjort for forum delicti-reglens berettigelse i medfør af princippet om nærhed¹⁷⁸ fortsætter generaladvokaten med at opridse den forud for *Ilsjan*-sagen relevante retspraksis. Således anføres det, at udgangspunktet for løsningen af det præjudicielle spørgsmål i den nærværende sag skal findes i den retspraksis, som EU-domstolen slog fast i forbindelse med *eDate & Martinez*-afgørelsen, der ligeledes vedrørte spørgsmålet om retternes internationale kompetence i sager om online-krænkelse af personlige rettigheder. Ifølge denne har sagsøger som bekendt tre muligheder for at anlægge sag i medfør af forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2). For det første har sagsøger to muligheder for at anlægge sag om den fulde skade, nemlig ved

¹⁷⁷ Sag C-194/16 (*Ilsjan*), præmis 21.

¹⁷⁸ GA i sag C-194/16 (*Ilsjan*), præmis 26 og afsnit 3.1.2.

ophavsmandens etablering (skadestedet) samt ved den krænkedes centrum for interesser (virkningsstedet) (den krænkedes sædvanlige opholdssted eller en anden medlemsstat, såfremt øvrige indicier – fx udøvelsen af erhvervsmæssig aktivitet – kan godtgøre, at der foreligger en særlig nær tilknytning hertil). For det andet har sagsøger mulighed for at anlægge sag om den lokale skade ved det sted, hvor et via internettet offentliggjort indhold er tilgængeligt (virkningsstedet).¹⁷⁹ Sidstnævnte regel er også kendt under betegnelsen »mosaikprincip-reglen«.¹⁸⁰

I forbindelse med det andet spørgsmål i den præjudicielle forelæggelse vedrørende en juridisk persons personlige rettigheder indleder generaladvokaten med overvejelser om, hvorvidt det overhovedet giver mening at tale om personlige rettigheder for juridiske personer. Det anføres, at svaret herpå bl.a. skal findes i det forhold, at personlige rettigheder skal betragtes i deres egenskab af grundlæggende rettigheder,¹⁸¹ for hvilke beskyttelsen ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i mange tilfælde også omfatter juridiske personer.¹⁸² Denne domstol har da også i en tidligere afgørelse direkte anerkendt eksistensen af juridiske personers personlige rettigheder,¹⁸³ og selv om det i afgørelsen anfægtes, at det kan være forbundet med moralske problemer at anerkende skade på disses omdømme og en deraf følgende krænkelse af deres økonomiske rettigheder som krænkelse af deres personlige rettigheder,¹⁸⁴ er generaladvokaten af den opfattelse, at dette ikke forhindrer eksistensen af juridiske personers personlige rettigheder.¹⁸⁵ Særligt henset til det forhold at personlige rettigheder ikke udelukkende er beskyttet i deres egenskab er grundlæggende rettigheder, men tilmed nyder beskyttelse – også for juridiske personer – i de enkelte medlemsstaters egne lovgivninger¹⁸⁶, bør Domsforordningens art. 7(2) også finde anvendelse i sager om krænkelse af juridiske personers personlige rettigheder.¹⁸⁷ Ergo bør anvendelse af bestemmelsen – inklusive muligheden for at anlægge sag ved sagsøgers centrum for interesser – ikke afhænge af, hvorvidt sagsøger er en fysisk eller juridisk person, men i stedet kunne anvendes ligeligt af begge personer.¹⁸⁸

¹⁷⁹ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 52 og opsummeringen i afsnit 3.4.

¹⁸⁰ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 28-32.

¹⁸¹ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 37.

¹⁸² GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 41-43.

¹⁸³ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 46.

¹⁸⁴ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 49-50.

¹⁸⁵ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 51.

¹⁸⁶ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 55.

¹⁸⁷ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 60.

¹⁸⁸ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 69.

Efter at have besvaret det andet spørgsmål i den præjudicielle forelæggelse fortsætter M. Bobek med at behandle det første spørgsmål vedrørende hvilke værneting, der er tilgængelige for sagsøger i en sag om online-krænkelser af personlige rettigheder i medfør af forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2). I det væsentlige udtrykker generaladvokaten en stærk kritik af mosaikprincip-reglens anvendelse i online-krænkelssager af personlige rettigheder, hvilken som anført blev slået fast i eDate & Martinez-afgørelsen. Det anføres bl.a., at mosaikprincip-reglen, hvorefter sagsøger kan anlægge sag om den lokale skade for retterne på det sted, hvor skriftet er udbredt, oprindeligt blev udformet i Fiona Shevill-sagen på grundlag af krænkelser via trykte medier, der per definition er kendetegnet ved en begrænset distribution (de specifikke medlemsstater, hvor avisen er blevet distribueret).¹⁸⁹ Når denne regel uden forbehold overføres til også at gælde for krænkelssager via internettet, sker »distributionen« af skriftet automatisk i samtlige medlemsstater, idet oplysninger offentliggjort på internettet er tilgængelige øjeblikkeligt og overalt.¹⁹⁰ Dette medfører en række strukturelle og funktionsmæssige problemer, herunder *at* domstolene i samtlige 28 EU-medlemsstater opnår kompetence, hvilket er vanskeligt at forene med principperne og forudsigelighed og nærhed,¹⁹¹ *at* det forekommer vanskeligt – for ikke at sige umuligt – at fordele skaden og dermed de respektive erstatningskrav på de forskellige medlemsstater,¹⁹² samt *at* et retsmiddel vedrørende fx påbud om berigtigelse og fjernelse af oplysninger – i modsætning til et krav om erstatning – pr. definition er udeleligt, hvilket vanskeliggør samspillet mellem de forskellige retsmidler.¹⁹³ Sammenfattende ser generaladvokaten således ikke nogen mening i at opretholde mosaikprincip-løsningen for online-krænkelser, idet denne ikke synes at være begrundet i hensynet til nogen af parternes interesser, men tværtimod alene synes at have den funktion, at den giver sagsøger mulighed for »at chikanere sagsøgte med urimelige krav for parallelle værneting«.¹⁹⁴

Ved at eliminere muligheden for at anlægge sag i medfør af mosaikprincip-reglen er sagsøger således indskrænket til at vælge mellem to forskellige værneting i henhold til Domsforordningens art. 7(2). Den første mulighed er, at sagsøger kan anlægge sag ved ophavsmandens etablering (skadestedet) om den globale skade, og den anden mulighed er, at sagsøgte kan anlægge sag ved dennes centrum for interesser (virkningsstedet) – også om den globale skade.¹⁹⁵ Disse to værneting bør opretholdes, idet de ikke foretager en opsplitning af skaden, og idet de fremmer

¹⁸⁹ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 75.

¹⁹⁰ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 76.

¹⁹¹ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 78-79, og afsnit 3.1.1 og afsnit 3.1.2.

¹⁹² GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 80.

¹⁹³ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 84.

¹⁹⁴ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 88.

¹⁹⁵ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 97.

Domsforordningens mål om en sund retspleje ved at tillægge retterne i den medlemsstat, som har den tætteste tilknytning til centrum for sagsøgers interesse, og som har størst kendskab til sagsøgers situation, international kompetence.¹⁹⁶

Med hensyn til det tredje og sidste spørgsmål om, hvordan en juridisk persons centrum for interesser bør fastlægges, anfører generaladvokaten i sit forslag, at dette centrum svarer til »den medlemsstat, hvor personen udøver sin væsentligste virksomhed, forudsat at de angiveligt skadelige oplysninger kan påvirke personens erhvervmæssige situation«. ¹⁹⁷ Når der er tale om juridiske personer, der arbejder med vinding for øje, vil værnetinget sandsynligvis svare til den medlemsstat, hvori de har størst omsætning, hvorimod værnetinget for juridiske personer, der ikke arbejder med vinding for øje, sandsynligvis er det sted, hvor størstedelen af deres »kunder« befinder sig. Årsagen til, at disse steder kan udgøre en juridisk persons centrum for interesser, er, at det sandsynligvis er her, hvor skaden på omdømmet og dermed på den juridiske persons erhvervmæssige liv mærkes mest.¹⁹⁸

5.3 EU-domstolens endelige afgørelse

EU-domstolen afsagde sin endelige afgørelse i Ilsjan-sagen den 17. oktober 2017. EU-domstolen indleder med at behandle det andet og tredje spørgsmål ved først at opsummere, at reglen i Domsforordningens art. 7(2) skal fortolkes selvstændigt ud fra opbygningen og målene med Domsforordningen,¹⁹⁹ herunder af hensyn til princippet om nærhed samt princippet om forudsigelighed.²⁰⁰

Herefter vælger EU-domstolen at opsummere den for den nærliggende sag relevante retspraksis, hvilket indebærer den af Bier-dommen udledte sondring mellem et skadested og et virkningssted. Vedrørende sidstnævnte har EU-domstolen tidligere slået fast i eDate & Martinez-dommen, at i tilfælde af online-krænkelser af personlige rettigheder, har sagsøger mulighed for at anlægge sag om den globale skade ved både retterne i den medlemsstat, hvori et via internettet offentliggjort indhold er tilgængeligt, samt ved retterne i den medlemsstat, hvori sagsøger har sit centrum for interesser.²⁰¹ Tilføjelsen af værnetinget ved sagsøgers centrum for interesser er begrundet i, at en krænkelse af personlige rettigheder må forventes at mærkes mest her, henset til det omdømme

¹⁹⁶ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 98.

¹⁹⁷ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 118.

¹⁹⁸ GA i sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 104.

¹⁹⁹ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 38.

²⁰⁰ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 25-28, og afsnit 3.1.1 og afsnit 3.1.2.

²⁰¹ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 29 og 30-31.

sagsøger har på dette sted, og derfor må det forventes, at retterne på dette sted er bedst i stand til at bedømme virkningen af et sådant indhold på sagsøgers rettigheder.²⁰²

Med både formål, hensyn samt retspraksis in mente går EU-domstolen fluks til sagens kerne. Således anføres det, at skadens økonomiske eller ikke-økonomiske art er uden betydning for fastlæggelsen af værnetinget ved sagsøgers centrum for interesser, idet det alt andet lige fortsat vil være retterne på dette sted, der er bedst i stand til at bedømme sagen.²⁰³ Med præcis den samme argumentation springer EU-domstolen direkte til sin besvarelse af det andet spørgsmål, hvorefter »den omstændighed, at [sagsøger] er en fysisk eller en juridisk person, [...] ikke [er] afgørende«. ²⁰⁴ Værnetinget ved sagsøgers centrum for interesser er altså anvendeligt ved krænkelse af personlige rettigheder for fysiske såvel som juridiske personer. Med hensyn til det tredje spørgsmål om, hvordan dette centrum fastlægges for juridiske personer, udtaler EU-domstolen, at stedet svarer til den medlemsstat »hvor virksomhedens kommercielle omdømme er bedst fastslået, og [centrummet] skal derfor være baseret på det sted, hvor den juridiske person udøver dennes væsentligste økonomiske aktivitet«. ²⁰⁵

I sin besvarelse af det første spørgsmål vælger EU-domstolen – i stærk kontrast til generaladvokatens forslag – at udtrykke sin begrundelse særdeles koncist. Således anføres det først, at en sagsøger i en sag om online-krænkelser af personlige rettigheder *ikke* skal have mulighed for at kunne anlægge sag ved retterne i enhver medlemsstat, på hvis område et på internettet offentliggjort indhold er eller har været tilgængeligt.²⁰⁶ I den henseende synes EU-domstolen alene at lægge vægt på »den allestedsnærværende karakter af oplysningerne og indholdet på et websted og den omstændighed, at rækkevidden af deres spredning i princippet er universel«, ²⁰⁷ hvorfor »et søgsmål med påstand om berigtigelse af oplysningerne og fjernelse af kommentarerne [er] sammenhængende og [ikke kan] adskilles«. ²⁰⁸ Idet et sådant søgsmål er sammenhængende og ikke kan adskilles, ræsonnerer EU-domstolen, at det følgelig kun er de retter, der kan træffe afgørelse om den globale skade, der har kompetence til at træffe afgørelse i sager om online-krænkelser af personlige rettigheder.²⁰⁹

Med de ovenfor refererede argumenter og konklusioner har EU-domstolen således besvaret spørgsmålene i den præjudicielle forelæggelse, der kan opsummeres på følgende måde:

²⁰² Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 33-34.

²⁰³ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 36-37.

²⁰⁴ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 38.

²⁰⁵ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 41.

²⁰⁶ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 45-46.

²⁰⁷ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 48.

²⁰⁸ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 48.

²⁰⁹ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 48.

Domsforordningens art. 7(2) skal fortolkes således, at en juridisk person, hvis personlige rettigheder hævdes at være blevet krænket ved offentliggørelse af urigtige oplysninger om vedkommende på internettet og ved undladelse af at fjerne kommentarer om vedkommende, kan indgive et søgsmål med henblik på berigtigelse af disse oplysninger og fjernelse af disse kommentarer og opnåelse af fuld erstatning for det lidte tab for retterne i den medlemsstat, hvori centrum for dennes interesser befinder sig.

Når den pågældende juridiske person udøver størstedelen af sine aktiviteter i en anden medlemsstat end den, hvori denne har sit vedtægtsmæssige hjemsted, kan denne person sagsøge den formodede gerningsmand til krænkelsen i den anden medlemsstat i henhold til stedet for skadens indtræden.

Domsforordningens art. 7(2) skal ligeledes fortolkes således, at en person, som hævder, at hans personlige rettigheder er blevet krænket ved offentliggørelse af urigtige oplysninger om vedkommende på internettet og gennem manglende fjernelse af kommentarer om vedkommende, ikke kan anlægge sag med påstand om berigtigelse af de urigtige oplysninger og fjernelse af kommentarerne ved retterne i enhver medlemsstat, på hvis område de på internettet offentliggjorte oplysninger er eller var tilgængelige.²¹⁰

5.4 Afgørelsens betydning i sager om krænkelse af personlige rettigheder

Med EU-domstolens svar i sag C-194/16 (Ilsjan) kan der som minimum udledes to betydninger for retsstillingen vedrørende retternes internationale kompetence i medfør af Domsforordningens art. 7(2) i sager om online-krænkelse af personlige rettigheder. Disse har karakter af henholdsvis en præcisering samt en indskrænkning af kompetencen.

For det første har afgørelsen betydning i den forstand, at den *præciserer* omfanget af »centrum for interesser«-værneting til også at omfatte juridiske personer. Sagt med andre ord hersker der ikke længere tvivl om, at juridiske såvel som fysiske personer har personlige rettigheder, samt at en online-krænkelse heraf berettiger begge personer til at anlægge sag ved retterne for deres respektive centrum for interesser. EU-domstolens begrundelse herfor synes at være den simple, men samtidig indlysende, at et sådant centrum – uagtet hvilken type person, der er tale om – må forventes at udgøre det sted, hvor en online-krænkelse af personlige rettigheder mærkes mest henset til det omdømme, vedkommende har der. Idet retterne for dette værneting derfor må forventes at være bedst i stand til at bedømme virkningen af en sådan krænkelse på den pågældendes rettigheder, er

²¹⁰ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 50.

princippet om forudsigelighed samtidig opfyldt, for så vidt som det på én gang gør det let for sagsøgeren at finde den ret, for hvilken sagen kan indbringes, og gør det muligt for sagsøgte på rimelig vis at forudse, for hvilken ret han kan sagsøges.²¹¹ I øvrigt må præciseringen af omfanget til at omfatte juridiske personer på tilsvarende vis kunne antages at gælde i sager om offline-krænkelser af personlige rettigheder, idet de samme hensyn – navnlig hensynet til, hvor en krænkelse mærkes mest – synes at være til stede, uanset om der er tale om en krænkelse på internettet eller i trykte medier.

For det andet har afgørelsen betydning i den forstand, at den *indskrænker* antallet af værneting i medfør af Domsforordningens art. 7(2) i sager om online-krænkelser af personlige rettigheder fra tre til to. Løsningen er helt i overensstemmelse med generaladvokatens forslag til afgørelse, men hvor generaladvokaten i direkte vendinger udtrykker sin kritik af mosaikprincip-reglen, som han definitivt mener bør fjernes i sager om online-krænkelser, er EU-domstolen mere indirekte og ikke mindst kortfattet i sin begrundelse herfor. EU-domstolens afstandtagen til mosaikprincip-reglen kan således udledes ved at have øje for både en positiv samt en negativ afgrænsning. Den positive afgrænsning fremgår af EU-domstolens argumentation, hvorefter sag om online-krænkelser af personlige rettigheder »kun [kan] anlægges ved en ret, der har kompetence til at træffe afgørelse om helheden af en påstand om erstatning«, ²¹² imens den negative afgrænsning fremgår af EU-domstolens konklusion, hvorefter en sagsøger »ikke kan anlægge sag [...] ved retterne i enhver medlemsstat, på hvis område de på internettet offentliggjorte oplysninger er eller var tilgængelige«. ²¹³ Sammenholdes disse to udtalelser, må det unægtelig betyde, at mosaikprincip-reglen kasseres i sin helhed i sager om online-krænkelser af personlige rettigheder, idet denne regel netop er karakteriseret ved, at den tildeler kompetencen til retterne i enhver medlemsstat (hvor et offentliggjort indhold er eller har været tilgængeligt), og idet retterne i disse medlemsstater netop ikke har kompetence til at træffe afgørelse om den globale skade, men kun den lokale skade.

Følgelig må den nye – og i forhold til eDate & Martinez-afgørelsen korrigerede – retsstilling på området for anvendelse af Domsforordningens art 7(2) i sager om online-krænkelser af personlige rettigheder opsummeres på følgende måde:

Online-krænkelser af personlige rettigheder (Ilsjan):

Den krænkede kan anlægge sag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) for retterne ved:

- Skadestedet (ophavsmandens etablering) om **den globale skade**.

²¹¹ Sag C-509/09 (eDate & Martinez), præmis 50.

²¹² Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 48.

²¹³ Sag C-194/16 (Ilsjan), præmis 49.

- Virkningsstedet (den krænkedes »centrum for interesser«, hvilket for en fysisk person svarer til dennes sædvanlige opholdssted el. en anden medlemsstat, såfremt øvrige indicier – fx udøvelsen af erhvervmæssig aktivitet – kan godtgøre, at der foreligger en særlig nær tilknytning hertil, og for en juridisk person svarer til det sted, hvor denne udøver sin væsentligste økonomiske aktivitet) om **den globale skade**.

5.5 Afgørelsens betydning i sager om krænkelse af varemærker

I det forudgående afsnit er der blevet redegjort for, hvordan EU-domstolens afgørelse i Ilsjan-sagen har ændret retsstillingen på området for retternes internationale kompetence i sager om online-krænkelse af personlige rettigheder. Denne korrigerede retsstilling, hvor mosaikprincip-reglen er blevet kasseret og to øvrige værneting bibeholdt, er med andre ord ganske sikker, idet afgørelsen direkte vedrører krænkelse af personlige rettigheder. Formålet med dette afsnit er at komme med et kvalificeret bud på, hvorvidt afgørelsen i Ilsjan-sagen – foruden retsstillingen i sager om personlige rettigheder – tilmed kan forventes at få indvirkninger på retsstillingen vedrørende retternes internationale kompetence i sager om krænkelse af varemærker. Sagt med andre ord vil der i det følgende blive foretaget en analyse af, hvorvidt den af Ilsjan-sagen udledte retsstilling på tilsvarende vis finder anvendelse i sager om krænkelse af registrerede nationale varemærker samt i sager om krænkelse af EU-varemærker. Hvis dette er tilfældet, vil det sige, at der er sket en korrektion af retsstillingen som udledt på baggrund af henholdsvis Wintersteiger- samt Coty Germany-sagen.

Ilsjan-sagen er i sin kerne kendetegnet ved følgende tre forhold:

1. Den afskaffer mosaikprincip-reglen.
2. Den bibeholder virkningsstedet (den krænkedes »centrum for interesser«) og tildeler fortsat retterne en ubegrænset jurisdiktion.
3. Den bibeholder skadestedet (ophavsmandens etablering) og tildeler fortsat retterne en ubegrænset jurisdiktion.

Der vil i det følgende således blive foretaget en analyse af, hvorvidt disse tre forhold finder tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af henholdsvis et registreret nationalt varemærke (Wintersteiger) og et EU-varemærke (Coty Germany).

5.5.1 Afskaffelse af mosaikprincip-reglen

Med hensyn til retsstillingen for et registreret nationalt varemærke er det i afsnit 4.1.4 lagt til grund, at forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) på baggrund af EU-domstolens afgørelse i Wintersteiger-sagen skal fortolkes således, at sagsøger – foruden muligheden for at anlægge sag ved annoncørens etableringssted (skadestedet) om den lokale skade – kan anlægge sag ved

varemærkets registreringssted (virkningsstedet) om den lokale skade. Dette værneting svarer i sit indhold således ganske til den i Fiona Shevill-afgørelsen udledte mosaikprincip-regel, hvorfor det i lyset af EU-domstolens nylige afgørelse i Ilsjan-sagen netop giver mening at undersøge, hvorvidt virkningsstedet skal afskaffes i tilfælde af online-krænkelser af registrerede nationale varemærker.

Det taler imod at afskaffe mosaikprincip-reglen for registrerede nationale varemærker, at:

- EU-domstolen – i overensstemmelse med generaladvokaten²¹⁴ – i Wintersteiger-sagen udtrykkeligt udtaler, at sagsøger skal have mulighed for at anlægge sag ved varemærkets registreringssted (virkningsstedet), hvilket alt andet lige vil blive umuliggjort med afskaffelse af mosaikprincip-reglen.
- Ilsjan-sagen vedrører personlige rettigheder, der nyder en universel beskyttelse, hvorimod nationale varemærker er kendetegnet ved kun at nyde en territorial beskyttelse (i registreringsstaten). Denne forskel har tidligere bevirket – nærmere bestemt i Wintersteiger-sagen ved afvisning af »centrum for interesser«-værnetinget²¹⁵ – at retsstillingen i en sag om personlige rettigheder ikke automatisk kan finde tilsvarende anvendelse i en sag om varemærker.

Til gengæld taler det for at afskaffe mosaikprincip-reglen for registrerede nationale varemærker, at:

- sagsøgers mulighed for forum shopping helt elimineres, hvorved princippet om undgåelse af forum shopping²¹⁶ respekteres. Selv om sagsøger ikke har mulighed for at anlægge sag om den globale skade ved retterne for virkningsstedet, har sagsøger i medfør af mosaikprincip-reglen fortsat mulighed for at udvælge de registreringsstater, hvor der vurderes at være mest gunstige forhold for sagsøger ved anlæggelse af en sag, og det er forum shopping, som bør undgås.
- mosaikprincip-reglen – ved at tildele samtlige registreringsstater kompetence – muliggør skabelsen af flere værneting, hvilket bør undgås, idet dette øger risikoen for, at der bliver truffet indbyrdes uforenelige afgørelser,²¹⁷ hvilket kan modvirke princippet om forudsigelighed.²¹⁸

²¹⁴ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 25.

²¹⁵ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 24-25.

²¹⁶ Se afsnit 3.1.3.

²¹⁷ Sag C-220/88 (Dumez), præmis 18.

²¹⁸ Jf. Larsen (2017), side 87, og afsnit 3.1.1.

- EU-domstolen med sit ordvalg i Wintersteiger-sagen, jf. udtrykket »den fulde erstatning for den påståede skade«, ²¹⁹ formodentlig ikke har tilsigtet, at mosaikprincip-reglen overhovedet skulle finde anvendelse for registrerede nationale varemærker, idet dette udtryk giver associationer til en ubegrænset jurisdiktion og altså ikke til den for mosaikprincip-reglen karakteristiske begrænsede jurisdiktion. Dette bakkes i øvrigt op ad generaladvokatens ordvalg ²²⁰, idet denne anvender udtrykket »uden at få en splittelse af kompetencen«. ²²¹
- EU-domstolen i Wintersteiger-sagen udtrykkeligt afviste, at »centrum for interesser«-værnetinget, der blev vedtaget i en sag om personlige rettigheder, tilsvarende kunne finde anvendelse i en sag om et varemærke, idet personlige rettigheder i deres natur nyder en universel beskyttelse, hvorimod beskyttelsen af et varemærke principielt er afgrænset til registreringsstatens område (territorial beskyttelse). ²²² Det forekommer derfor ulogisk, hvorfor EU-domstolen skulle have forholdt sig anderledes til mosaikprincip-reglen og lade denne finde tilsvarende anvendelse i en sag om et varemærke, idet mosaikprincip-reglen netop også blev udvundet i en sag om personlige rettigheder. Sagt med andre ord tyder dette forhold på, at EU-domstolen i Wintersteiger-sagen slet ikke havde tilsigtet at lade mosaikprincip-reglen finde tilsvarende anvendelse for varemærker.
- Selv om EU-domstolen i Wintersteiger-sagen havde tilsigtet, at lade mosaikprincip-reglen finde tilsvarende anvendelse for varemærkekrænkelssager, så vil EU-domstolens nye afgørelse i Ilsjan-sagen bevirke, at mosaikprincip-reglen bør afskaffes igen, idet den oprindelige hjemmel i eDate & Martinez-afgørelsen til at indføre mosaikprincip-reglen herved er blevet korrigeret.

Samlet set synes problemstillingen at være kompleks, idet der foreligger vægtige hensyn både for og imod en afskaffelse af mosaikprincip-reglen. Efter forfatterens opfattelse bliver det udslagsgivende punkt dog, at der synes at herske en del tvivl om, hvorvidt det overhovedet var tilsigtet at lade mosaikprincip-reglen finde tilsvarende anvendelse i sager om online-krænkelser af varemærker i første omgang. Når dette argument kobles sammen med, at EU-domstolen netop har afvist mosaikprincip-reglen i sager om krænkelser af personlige rettigheder, lægges det til grund, at det er overvejende sandsynligt, at afskaffelsen af mosaikprincip-reglen i Ilsjan-sagen finder tilsvarende anvendelse i sager om online-krænkelser af registrerede nationale varemærker.

²¹⁹ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 28.

²²⁰ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 30.

²²¹ For en uddybende argumentation henvises til afsnit 4.1.4.

²²² Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 24-25.

Med hensyn til retsstillingen vedrørende et EU-varemærke bemærkes det, at der ikke kan foretages nogen analyse, idet det allerede i afsnit 4.2.3 er blevet lagt til grund, at mosaikprincip-reglen ikke finder anvendelse i sager om krænkelse af et EU-varemærke.

5.5.2 Bibeholdelse af virkningsstedet (den krænkedes »centrum for interesser«)

I Wintersteiger-sagen tog EU-domstolen eksplicit stilling til spørgsmålet om, hvorvidt »centrum for interesser«-værneting finder tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af et registreret nationalt varemærke. I sagen fremhæves det, at det pågældende værneting ikke finder tilsvarende anvendelse for nationale varemærkerettigheder, idet værnetinget er opstået i forbindelse med den særlige kategori af personlige rettigheder, der er kendetegnet ved at nyde en universel beskyttelse. I modsætning hertil er nationale varemærker kendetegnet ved kun at nyde beskyttelse inden for registreringsstatens område (territorial beskyttelse), hvorfor det ikke på samme måde vil være meningsfuldt at udvide varemærkeindehaverens mulighed for at påberåbe sig sin beskyttelse uden for dette område.²²³ Denne praksis er i øvrigt helt i overensstemmelse med generaladvokatens forslag til afgørelse i Wintersteiger-sagen, hvor »centrum for interesser«-værnetinget ligeledes bliver direkte afvist.²²⁴

Det aspekt, at EU-domstolen i Ilsjan-sagen præciserede værnetinget til også at omfatte juridiske personer, synes ikke at have nogen indvirkning på de ovenfor i Wintersteiger-sagen fremførte argumenter, hvorfor det lægges til grund, at »centrum for interesser«-værnetinget fortsat ikke finder tilsvarende anvendelse for registrerede nationale varemærker.

I Coty Germany-sagen tog hverken generaladvokaten eller EU-domstolen eksplicit stilling til, hvorvidt »centrum for interesser«-værnetinget finder tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af et EU-varemærke. Der er dog en række af andre momenter, der alle taler imod at lade værnetinget finde tilsvarende anvendelse for EU-varemærker. Således kan det anføres, at:

- anvendelsen af Domsforordningens art. 7(2) udtrykkeligt er undtaget i sager om krænkelse af EU-varemærker, jf. Varemærkeforordningens art. 122(2)(a).
- forum delicti-reglen i sin egenskab af undtagelse til hovedreglen om skadestedets værneting skal fortolkes indskrænkende.²²⁵
- EU-domstolen – i overensstemmelse med generaladvokaten ²²⁶ – i sin selvstændige fortolkning af Varemærkeforordningens art. 125(5) angiver, at ordlyden af udtrykket »den

²²³ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 24-25.

²²⁴ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 20.

²²⁵ Jf. fodnote .

²²⁶ GA i sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 31.

medlemsstat, hvor krænkelsen er begået« giver indtryk af en aktiv handling fra krænkerens side, hvilket indikerer en henvisning til skadestedet og altså ikke virkningsstedet (og dermed ej heller den krænkedes »centrum for interesser«).²²⁷

- EU-domstolen i Coty Germany-sagen angiver, at den stedlige kompetence i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) kun kan etableres for retterne på stedet, hvor den sagsøgte har begået den påståede ulovlige handling, hvilket giver stærke associationer til skadestedet frem for virkningsstedet.²²⁸

Til gengæld kan der også anføres argumenter for, hvorfor »centrum for interesser«-værnetinget bør finde tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af et EU-varemærke, herunder at:

- EU-domstolen i sin afgørelse i Coty Germany-sagen ikke tog eksplicit stilling til spørgsmålet.
- en begrænsning for sagsøger til kun at kunne anlægge sag ved skadestedet i mange tilfælde ikke er ønskeligt, idet et sådant skadested (der hvor sagsøgte har begået den ulovlige handling) ofte, men ikke altid, vil være sammenfaldende med hovedreglen om sagsøgtes hjemting²²⁹ i Varemærkeforordningens art. 125(1), hvorved sagsøgers mulighed for altid at have to forskellige værneting at vælge imellem begrænses.²³⁰

Idet argumenterne, for ikke at lade »centrum for interesser«-værnetinget finde tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af et EU-varemærke, forekommer at have størst gennemslagskraft – både med hensyn til styrke og antal – lægges det således til grund, at dette værneting heller ikke finder anvendelse, når retternes internationale kompetence i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) skal defineres.

5.5.3 Bibeholdelse af skadestedet (ophavsmandens etablering)

Med hensyn til retsstillingen for et registreret nationalt varemærke er det i afsnit 4.1.4 lagt til grund, at forum delicti-reglen i Domsforordningens art. 7(2) på baggrund af EU-domstolens afgørelse i Wintersteiger-sagen skal fortolkes således, at sagsøger har mulighed for at anlægge sag ved annoncørens etableringssted (skadestedet) om den lokale skade. I Ilsjan-sagen forefindes den samme stedlige kompetence, men i stedet for kun at kunne træffe afgørelse om den lokale skade tildeles retterne her en ubegrænset jurisdiktion. Spørgsmålet er derfor, om denne retsstilling skal overføres til også at gælde for nationale varemærker.

²²⁷ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 34.

²²⁸ Sag C-360/12 (Coty Germany), præmis 37.

²²⁹ GA i sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 26.

²³⁰ Larsen (2017), side 216-217.

Idet spørgsmålet om retternes begrænsede henholdsvis ubegrænsede kompetence i sager om online-krænkelser af registrerede nationale varemærker allerede er blevet grundigt behandlet i afsnit 4.1.4, henvises der til gennemgangen heraf, idet præcis de samme argumenter gør sig gældende ved nærværende spørgsmål. Foruden disse argumenter bør det dog tilføjes, at det i spørgsmålet om, hvorvidt retsstillingen fra Ilsjan-sagen finder tilsvarende anvendelse, taler imod en sådan tilsvarende anvendelse, at Ilsjan-sagen som tidligere nævnt vedrører personlige rettigheder, der nyder en universel beskyttelse, hvorimod nationale varemærker nyder en territorial beskyttelse.²³¹

På denne baggrund er det efter forfatterens opfattelse højst sandsynligt, at Ilsjan-sagens ubegrænsede jurisdiktion for retterne på skadestedet ikke finder tilsvarende anvendelse i sager om online-krænkelser af nationale registrerede varemærker. Retterne på skadestedet må således antages fortsat at have en begrænset jurisdiktion.

Med hensyn til retsstillingen for et EU-varemærke hersker der ikke nogen tvivl vedrørende Ilsjan-sagens anvendelighed. Idet forum delicti-reglen fra lovgivers side er gjort til genstand for en begrænset jurisdiktion, jf. Varemærkeforordningens art. 126(2), lægges det til grund, at Ilsjan-sagens ubegrænsede jurisdiktion for retterne på skadestedet ikke finder tilsvarende anvendelse for EU-varemærker.

²³¹ Sag C-523/10 (Wintersteiger), præmis 24-25.

6. Konklusion

Hele formålet med den foreliggende fremstilling har været at beskrive den gældende retstilstand på området for forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelssager inden for EU. Årsagen hertil er, at EU-domstolen i oktober 2017 har afsagt en ny dom i Ilsjan-sagen, der i et vist omfang korrigerer retsstillingen på området for forum delicti-reglens anvendelse i sager om krænkelse af personlige rettigheder. Det oplagte og for denne fremstilling bærende spørgsmål har derfor været, om denne retsstilling finder tilsvarende anvendelse i sager om krænkelse af henholdsvis registrerede nationale varemærker og EU-varemærker. Til at besvare dette spørgsmål er der indledningsvist blevet foretaget en analyse af, hvordan retsstillingen har været inden domfældelsen i Ilsjan-afgørelsen.

Forum delicti-reglen findes i lovform i henholdsvis Domsforordningens art. 7(2) for registrerede nationale varemærker og Varemærkeforordningens art. 125(5) for EU-varemærker. Førstnævnte bestemmelse er blevet fortolket af EU-domstolen i Wintersteiger-sagen. Ved en analyse heraf kan det udledes, at retternes internationale kompetence til at træffe afgørelse i sager om online-krænkelser af registrerede nationale varemærker kan fastlægges ved både annoncørens etableringssted (skadestedet) og ved varemærkets registreringssted (virkningsstedet). For begge værneting har retterne højst sandsynligt kun en begrænset kompetence. Sidstnævnte bestemmelse er blevet fortolket af EU-domstolen i Coty Germany-sagen. Efter at have analyseret denne kan det udledes, at retternes internationale kompetence til at træffe afgørelse i sager om offline-krænkelser af et EU-varemærke højst sandsynligt kun kan fastlægges ved stedet, hvor sagsøgte har begået den ulovlige handling (skadestedet). Retterne på dette sted har kun en begrænset kompetence.

Det er altså denne retsstilling, der på ny er blevet analyseret i lyset af resultatet fra Ilsjan-afgørelsen. På denne baggrund konkluderes det, at det er overvejende sandsynligt, at Ilsjan-afgørelsens afskaffelse af mosaikprincip-reglen finder tilsvarende anvendelse på retsstillingen vedrørende forum delicti-reglens anvendelse i sager om online-krænkelser af registrerede nationale varemærker. Når det anføres, at resultatet kun er »overvejende sandsynligt«, skyldes det, at resultatet er præget af en del usikkerheder, hvor især sammenligningen mellem universelt beskyttede personlige rettigheder og territorielt beskyttede varemærker forekommer kontroversiel. EU-domstolen har tidligere afvist en sådan analogislutning, hvilket taler imod fremstillingens resultat. Ikke desto mindre kan samme omstændighed tale for fremstillingens resultat, idet det således forekommer tvivlsomt, hvorvidt EU-domstolen overhovedet havde tilsigtet en indførsel af mosaikprincip-reglen i Wintersteiger-afgørelsen. Resultatet er derfor velbegrunderet, men usikkert.

Følgelig kan den opdaterede og gældende retstilstand på området for forum delicti-reglens anvendelse i varemærkekrænkelssager sandsynligvis opsummeres på følgende måde:

Online-krænkelse af et registreret nationalt varemærke (Wintersteiger + Ilsjan):

Forurettede kan anlægge krænkelssag i medfør af Domsforordningens art. 7(2) ved retterne på:

- Skadestedet (annoncørens etableringssted) om [den lokale skade](#).

Offline-krænkelse af et EU-varemærke (Coty Germany):

Forurettede kan anlægge krænkelssag i medfør af Varemærkeforordningens art. 125(5) ved retterne på:

- Skadestedet (der hvor sagsøgte har begået den ulovlige handling) om [den lokale skade](#).

7. Abstract

The purpose of this thesis is to account for the current state of the law within the area of the special jurisdiction rule »forum delicti« in relation to trademark infringement actions. The reason for doing so is that the Court of Justice of the European Union has recently passed a verdict in case C-194/16 (Ilsjan) in which the current state of the law within the area of the forum delicti rule in relation to personality rights infringement actions was altered. Thus, the question to be answered is whether this altered state of the law applies similarly to cases of trademark infringement actions.

To answer this question the thesis will initially in chapter 2 present a brief outline of the applicable forum laws within the EU, being the Brussels I Regulation [Regulation (EU) 1215/2012] and the EU Trade Mark Regulation [Regulation (EU) 2017/1001]. Subsequently, the applicable forum rules – namely including the forum delicti rule – within the applicable forum laws will be outlined in chapter 3. As it appears, especially two conditions are important to be aware of – the first one being the distinction between a place of action and a place of effect, and the second one being whether the courts are subject to unlimited full jurisdiction or limited forum jurisdiction.

In chapter 4 the leading EU cases regarding the forum delicti rule will be analyzed. In relation to a registered national trademark, the Wintersteiger case [case C-523/10] can be interpreted as providing for both the place of registration (place of effect) and the place where the advertiser is established (place of action). Both places are likely subject to a limited forum jurisdiction. In relation to an EU trademark, the Coty Germany case [case C-360/12] can be interpreted as most likely providing for the place where the defendant committed the alleged unlawful act (place of action) and the courts are subject to limited forum jurisdiction.

Finally, in chapter 5 it is discussed whether the result from the Ilsjan case applies similarly to a registered national trademark and a EU trademark respectively. It's concluded that the denial of the so-called »mosaic« rule in the Ilsjan case likely applies similarly to a registered national trademark.

8. Litteraturliste

8.1 Litteratur

Arnt Nielsen (1997)	Peter Arnt Nielsen: <i>International privat- og procesret</i> , Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1997
Bøggild & Staunstrup (2015)	Frank Bøggild & Kolja Staunstrup: <i>EU-varemærkeret</i> , 1. udgave, Karnov Group, 2015
Fellmeth & Horwitz (2009)	Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz: <i>Guide to Latin in International Law</i> , Oxford University Press, 2009
Hertz (2015)	Ketilbjørn Hertz: <i>Bruxelles I-forordningen med kommentarer</i> , 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2015
Larsen (2017)	Torsten Bjørn Larsen: <i>Intellectual Property Jurisdiction Strategies – Where to Litigate Unitary Rights vs National Rights in the EU</i> , Elgar Intellectual Property Law and Practice, 2017
Lindencrone & Werlauff (2017)	Lars Lindencrone Petersen & Erik Werlauff: <i>Dansk retspleje – Civil-, faged-, skifte- og straffeprocessen</i> , 7. udgave, Karnov Group, 2017
Lookofsky & Hertz (2015)	Joseph Lookofsky & Ketilbjørn Hertz: <i>International privatret på formuerettens område</i> , 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2015
Magnus & Mankowski (2016)	Ulrich Magnus & Peter Mankowski: <i>ECPII: Brussels Ibis Regulation</i> , Sellier European Law Publishers, 2016
Ryberg, Kragelund & Lavesen (2015)	Bjørn Von Ryberg, Christian Kragelund & Martin Lavesen: <i>Sanktioner og Håndhævelse – Dansk Immaterialret II</i> , 1. udgave, Gjellerup/Gads Forlag, 2015
Schovsbo, Rosenmeier & Salung Petersen (2015)	Jens Schovsbo, Morten Rosenmeier & Clement Salung Petersen: <i>Immaterialret</i> , 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2015

8.2 Lovgivning

Domsforordningen	Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) Nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (omarbejdning)
------------------	---

Domsforordningen af 2002	Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område
EF-domskonventionen	konvention af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager
Luganokonventionen	Konvention af 30. oktober 2007 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område
Retsplejeloven	Bekendtgørelse af lov om rettens pleje, LBK nr. 1101 af 22/09/2017
Varemærkeforordningen	Europa-Parlamentets og Rådets Forordning (EU) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker (kodifikation) (EØS-relevant tekst)
Varemærkeforordningen af 2009	Rådets forordning (EF) nr. 207/2009 af 26.2.2009 om EF-varemærker
Varemærkeforordningen af 1994	Rådets forordning (EF) 40/94 af 20. december 1993 om EF-varemærker

8.3 Afgørelser

Sag C-281/02 (Andrew Owusu)	Andrew Owusu mod N.B. Jackson, som driver virksomhed under firmanavnet »Villa Holidays Bal-Inn Villas« m.fl., sag C-281/02 af 1. marts 2005
Sag C-220/84 (AS-Autoteile)	AS-Autoteile Service GmbH mod Pierre Malhé, sag C-220/84 af 4. juli 1985
Sag C-21/76 (Bier)	Handelskwekerij G.J. Bier BV mod Aktieselskabet Mines de Potasse d'Alsace, sag C-21/76 af 30. november 1976
Sag C-360/12 (Coty Germany)	Coty Germany GmbH mod First Note Perfumes NV, sag C-360/12 af 5. juni 2014
Sag C-220/88 (Dumez)	Aktieselskabet Dumez France og anpartsselskabet Tracoba mod Hessische Landesbank m.fl., sag C-220/88 af 11. januar 1990
Sag C-509/09 (eDate & Martinez)	eDate Advertising GmbH mod X og Oliver Martinez & Robert Martinez mod MGN Limited, forenede sager C-161/10 og C-509/09 af 25 oktober 2011.
Sag C-68/93 (Fiona Shevill)	Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL og Chequepoint International Ltd mod Presse Alliance SA, sag C-68/93 af 7. Marts 1995

Sag C-269/95 (Francesco Benincasa)	Francesco Benincasa mod Dentalkit Srl, sag C-269/95 af 3. juli 1997.
Sag C-26/91 (Jakob Handte)	Jakob Handte & Co. GmbH mod Traitements mécano-chimiques des surfaces SA (TMCS), sag C-26/91 af 17. Juni 1992
Sag C-194/16 (Ilsjan)	Bolagsupplysningen OÜ og Ingrid Ilsjan mod Svensk Handel AB, sag C-194/16 af 17. oktober 2017
Sag C-189/87 (Athanasios Kalfelis)	Athanasios Kalfelis mod Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. M.fl., sag C-189/87 af 27. september 1988
Sag C-249/16 (Saale Kareda)	Saale Kareda mod Stefan Benkö, sag C-249/16 af 15. juni 2017
Sag C-51/97 (Réunion européenne)	Reunion européenne SA m.fl. mod Spliethoff's Bevrachtungskantoor BV m.fl., sag C-51/97 af 27. oktober 1998
Sag C-334/00 (Tacconi)	Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA mod Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), sag C-334/00 af 17. September 2002
Sag C-523/10 (Wintersteiger)	Wintersteiger AG mod Products 4U Sondermaschinenbau GmbH, sag C-523/10 af 19. april 2012
Sag C-189/08 (Zuid-Chemie)	Zuid-Chemie BV mod Filippo's Mineralenfabriek NV/SA, sag C-189/08 af 16. juli 2009

8.4 Forslag til afgørelser fra generaladvokaten

GA i sag C-360/12 (Coty Germany)	Coty Germany GmbH mod First Note Perfumes NV, sag C-360/12, forslag til afgørelse fra generaladvokat N. Jääskinen af 21. november 2013
GA i sag C-194/16 (Ilsjan)	Bolagsupplysningen OÜ og Ingrid Ilsjan mod Svensk Handel AB, sag C-194/16, forslag til afgørelse fra generaladvokat M. Bobek af 13. juli 2017
GA i sag C-523/10 (Wintersteiger)	Wintersteiger AG mod Products 4U Sondermaschinenbau GmbH, sag C-523/10, forslag til afgørelse fra generaladvokat P. Cruz Villalón af 16. februar 2012

Ordoptælling ? X

Statistik:

Sider	62
Ord	19.946
Tegn (uden mellemrum)	122.509
Tegn (med mellemrum)	142.125
Afsnit	674
Linjer	1.889
Ikke-asiatiske ord	19.946
Asiatiske tegn, koreanske ord	0

Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk